
3 1761 04654896 2

KSIĘGA TĘCZOWA POLAKÓW

ZBIÓR DOKUMENTÓW NIEDYPLOMATYCZNYCH

od d. 8 sierpnia 1914 r. do d. 4 kwietnia 1915 r.

Livre irisé des Polonais

Recueil des documents non-diplomatiques

du 8 août jusqu'au 4 avril.

Wydawcy Editeurs

Edward Chwalewik i Stanisława Waroczewska

Warszawa 1915 Varsovie

Księga tęczowa Polaków.

Zbiór dokumentów niedyplomatycznych

od 8 sierpnia 1914 do 4 kwietnia 1915 r.

Livre irisé des Polonais.

Recueil des documents non-diplomatiques

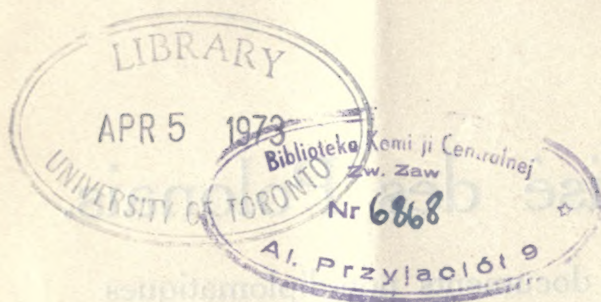
du 8 août 1914 jusqu'au 4 avril 1915

Wydawcy - Editeurs:

Edward Chwalewik i Stanisława Waroczewska

Warszawa—Varsovie

1915.

Czcionkami Drukarni Naukowej, Warszawa, Mazowiecka 8
Imprimerie Scientifique, rue Mazowiecka 8, Varsovie.
Дозволено Военной Цензурой, Варшава, 17 Февраля 1915 г.

Księga tęczowa Polaków.

Livre irisé des Polonais.

„Verba volant — scripta manent“

Dans le cours des événements actuels d'importance universelle, qui après quelques dizaines d'années d'oubli ont exposé de nouveau la question polonaise au forum des affaires européennes générales, des déclarations et des appels de plus en plus importants, soit publiés au nom de la societé polonaise soit adressés aux Polonais et venant de l'extérieur, s'abattirent sur nous, comme d'une corne d'abondance.

Nous avons trouvé utile de tirer du gouffre d'oubli les plus caractéristiques, au sujet général, et de les juxtaposer dans le recueil présent, pour faire ressortir leur signification plus profonde, et les fixer ferme dans la conscience des ceux, qui attendent les aurores, jusqu'au moment, où les promesses solennelles commencerons à revêtir des formes apparentes.

Dans l'agencement des documents présentés, tirés uniquement des sources officielles, nous avons gardé surtout l'ordre chronologique. Quelques uns d'entre eux, pour souligner leur importance spéciale, nous avons présenté en reproductions, qui rendent fidèlement les pièces originales. Nous avons accompagné en plus chaque document d'explication, d'où il fut pris, quand il fut publié, où réimprimé, et de sa version française.

Nous nous rendons compte de nombreux défauts de ce recueil, qui découlent en majeure partie des conditions indépendantes des éditeurs. A la prémière occasion, et dans des conditions plus favorables, nous tâcherons de les corriger.

Editeurs.

Avril 1915
au centenaire du Congrès de Vienne.

„Verba volant—scripta manent“.

W toku wydarzeń bieżących, wszechświatowego znaczenia, które, po kilkudziesięciu latach zapomnienia, wysunęły znowu kwestję polską na forum spraw ogólnoeuropejskich, zaczęły się zewsząd sypać, jakby z rogu obfitości, coraz donioślejsze deklaracje i odezwy, bądź skierowane do Polaków zzewnątrz, bądź też w imieniu społeczeństwa polskiego wydane.

Najbardziej charakterystyczne z nich, o treści ogólniejszej, uznaliśmy za pożyteczne wydobyć z toni niepamięci i zestawić razem w zbiorze niniejszym, aby uwydatnić ich głębsze znaczenie i utrwalić je mocniej w świadomości tych, co oczekują świtów, kiedy uroczyste zapowiedzi przyoblekać się zaczną w realniejsze kształty.

W układzie dokumentów niniejszych, zaczerpniętych wyłącznie ze źródeł urzędowych, trzymaliśmy się porządku przeważnie chronologicznego. Niektóre zaś, dla zaznaczenia ich wagi szczególniejszej, podaliśmy w reprodukcjach, wiernie odtwarzających oryginały. Zaopatrzyliśmy nadto każdy dokument w objaśnienia, skąd został wzięty, kiedy ogłoszony i gdzie przedrukowany, tudzież w przekład francuski.

Świadomi jesteśmy licznych braków w tym zbiorze, wynikłych przeważnie ze względów od wydawców niezależnych. Przy pierwszej sposobności i w bardziej przyjaznych warunkach postaramy się je uzupełnić.

Wydawcy.

w kwietniu 1915 r.
w stuletnią rocznicę
Kongresu Wiedeńskiego.

Déclaration de Victor Jaroński, député du département de Kielce, portée au nom du Cercle Polonais dans la Douma le 8 août 1914. *

La situation de la Pologne, depouillée de liberté et privée de possibilité de faire connaître sa volonté, est exceptionnellement tragique en ce moment, où le monde slave et le monde germanique, guidé par la Prusse, notre ennemie mortelle, se préparent à la lutte suprême.

Elle ne l'est pas uniquement parce que le territoire polonais est devenu le théâtre de la guerre. La Nation Polonaise, demembrée en trois parties, verra ses fils combattre les uns les autres dans les armées ennemies.

Mais nonobstant la division territoriale les Polonais ont le devoir de s'unir dans leurs sentiments de sympathie pour les Slaves. Cette attitude nous est designée par la justice de la cause, pour laquelle combat la Russie, aussi bien que par des raisons politiques. L'importance exceptionelle de cette crise historique écarte à l'arrière plan nos querelles intestines.

Dieu le veuille, que le Monde Slave, sous l'égide de la Russie, repousse les Teutons avec la même force, qu'il y a 500 ans la Pologne et la Lithuanie les repoussa à Grunwald.

Puisse notre sang versé et les horreurs de cette lutte fratricide, mener à la fusion des trois parties de la Pologne!

* D'apres le télégramme de l'agence de Pétrograd, répetée dans tous les journaux polonais, comme p. e. „le Messager“ („Goniec“) Nr 363 du 10 août 1914, dans le „Courrier du Matin“ („Kurjer Poranny“) Nr. 219 du 9 août 1914 etc.

Deklaracja Wiktora Jarońskiego, posła ziemi Kieleckiej, wygłoszona w imieniu Koła Polskiego w Dumie dn. 8 sierpnia 1914 r.*

W chwili dziejowej, kiedy pod wodzą odwiecznego wroga Polski — Prus, rozpoczyna się złowrogie starcie świata słowiańskiego z germańskim, położenie Narodu Polskiego, pozbawionego samodzielności i możności ujawnienia swojej niekrępowanej woli, staje się zaiste tragiczne.

Tragizm ten polega nietylko na tym, że kraj polski będzie widownią wojny ze wszystkiemi jej zgrozami; pogłębia ów tragizm fakt, że Naród Polski, na trzy części rozdarty, ujrzy synów swoich we wrogich sobie armjach.

Ale chociaż rozdzieleni kordonami, my, Polacy, pod względem uczuć i życzliwości ku Słowianom, powinniśmy tworzyć jedność. Radzi nam tak postąpić nietylko słuszność sprawy, za którą ujęła się Rosja, ale i rozum polityczny. Epokowe znaczenie czasów, w których żyjemy, powinno zepchnąć na plan drugi wszystkie porachunki wewnętrzne.

Daj Boże! aby Słowianie, pod przewodnictwem Rosji, tak odparli teutonów, jak przed pięciuset laty odparła ich Polska i Litwa pod Grunwaldem.

Niechaj przelana krew nasza i okropności bratobójczej dla nas wojny doprowadzą do połączenia rozdarty na troje Naród Polski!

* Przedrukowana według depeszy ajencji Petrogradzkiej we wszystkich pismach polskich, jak nprz. w „Gońcu“ w Nr. 363 z dn. 10 sierpnia 1914 roku w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 219 z dn. 9 sierpnia 1914 r. t. d.

Déclaration d'Alexandre Meysztowicz, membre d'élection du Conseil d'Etat de la province de Kowno, portée au nom du Cercle Polonais dans le Conseil d'Etat à la séance du 8 août 1914. *

Les sacrifices, que la Nation Polonaise portera dans la guerre actuelle, seront exceptionnellement grands, et non pour la seule cause, que la Pologne soit destinée à devenir le théâtre de la guerre, mais parce que la Nation Polonaise, divisée entre trois puissances, aura à lutter dans trois armées ennemies. Mais les Polonais accompliront leur devoir, et prendront part à la lutte pour repousser le Drang nach Osten des Prussiens, se souvenant du combat glorieux, où à côtés des Polonais et des Lithuaniens luttaient les braves régiments de Smoleńsk. Le sang Polonais sera versé pour la bonne cause.

A la fin l'orateur exprima l'espoir, que ce sang sera versé aussi pour enterrer la discorde séculaire russo-polonaise et pour établir le durable et éternel accord entre les Polonais et les Russes.

* D'après le télégramme de l'agence de Pétrograd, répétée dans tous les journaux polonais, par exemple, dans le „Messager" („Goniec") Nr. 363 du 10 août 1914.

Deklaracja Aleksandra Meysztowicza, członka z wyboru do Rady Państwa z ziemi kowieńskiej, wygłoszona w imieniu Koła Polskiego w Radzie Państwa na posiedzeniu dn. 8 sierpnia 1914 r.*

Ofiary, które Naród Polski podczas teraźniejszej wojny złoży, będą szczególnie wielkie, i to nie dlatego jedynie, że Polsce przeznaczono być widownią wojny, lecz dlatego, że Narodowi Polskiemu, podzielonemu pomiędzy trzy mocarstwa, wypadnie walczyć w szeregach armji sobie wrogich. Ale Polacy spełnią swój obowiązek i staną do boju, by odeprzeć pruskie Drang nach Osten, przypominając sobie sławną bitwę, w której obok Polaków i Litwinów walczyły dzielne pułki smoleńszczan. Krew Polaków poleje się w dobrej sprawie.

W końcu mówca wyraził nadzieję, że krew ta poleje się również gwoli pogrzebaniu odwiecznej waśni rosyjsko-polskiej i gwoli trwałej, wieczystej zgodzie Polaków z Rosjanami.

* Według telegramu ajencji Petrogradzkiej, przedrukowanego we wszystkich pismach polskich, nprz. w „Gońcu“ w Nr. 363 z dn. 10 sierpnia 1914 r.

Message du général Samsonow. *

A la population!

La mobilisation a été terminé au terme fixé.

Dans ce moment si solennel pour l'armée il est de mes devoirs de m'adresser à population entière, qui complèta les cadres de mes troupes, avec les paroles de profonde reconnaissance pour l'ordre exemplaire, qui fut maintenu partout, au moment de la rentrée des réserves en service. Nous devons passer encore par beaucoup d'épreuves, et je somme la population de conserver le calme dans tous les événements de cette guerre, et d'assister l'armée de toutes forces, dans sa marche vers la victoire.

J'ai la ferme conviction, que la population, ainsi que l'armée, voit dans l'adversaire, qui brandit contre nous ses armes, le même ennemi acharné.

Marchons donc côte à côte, et rappelons nous bien, que l'armée c'est la chair vivante et le sang de chaque nation.

Sur l'original signé: général de cavalerie Samsonow.

* Affiché aux coins des rues à Varsovie du 10 août 1914 et répété dans tous les journaux polonais. Dimensions de l'affiche originale: 453 mm. × 575 mm.

Обращеніе къ населенію.

Мобилизація въ предположенные сроки закончена.

Я считаю себя обязаннымъ въ этотъ торжественный для арміи моментъ обратиться ко всему населенію, пополнившему ряды ввѣренныхъ мнѣ войскъ, со словами глубокой благодарности за тотъ отмѣнный порядокъ, который царилъ всюду при явкахъ запасныхъ на службу.

Намъ предстоитъ еще много испытаній; но во всѣхъ случаяхъ войны я призываю населеніе къ полному спокойствію и содѣйствію арміи всѣми силами и средствами для достиженія побѣды.

Твердо вѣрю, что въ противникѣ, скрестившемъ съ нами свое оружіе, населеніе видитъ такого же заклятаго врага, какого видитъ въ немъ армія.

Пойдемъ же рука объ руку, вѣдь армія это плоть отъ плоти и кровь отъ крови своего народа.

Подлинное подписалъ:

Генералъ-отъ-Кавалеріи **Самсоновъ.**

Do ludności.

Mobilizacja dopełniona została w określonym z góry czasie.

W tej uroczystej dla armji chwili uważam za swój obowiązek zwrócić się do całej ludności, która zapełniła szeregi powierzonych mi wojsk, ze słowami głębokiej wdzięczności za porządek wzorowy zachowany wszędzie przy stawieniu się rezerwistów do służby. Wiele doświadczeń przenieść nam jeszcze wypadnie; lecz we wszystkich okolicznościach wojny wzywam ludność, aby zachowała spokój i współdziałała armji wszelkiemi siłami i środkami ku osiągnięciu zwycięztwa.

Wierzę głęboko, że w przeciwniku, który oręż na nas podniósł, ludność widzi takiego samego wroga zawziętego, jakim go widzi armja.

Idźmyż ręka w rękę, pomnąc że armja—to żywe ciało i krew każdego narodu.

Na oryginale podpisano:

Jenerał-Jazdy **Samsonow.**

Sierpień 1914 r.

* Rozlepiona plakatami na rogach ulic m. Warszawy 10 sierpnia i przedrukowana we wszystkich pismach polskich. Wymiary oryginału: 453 mm. × 575 mm.

L'ordre de Son Altesse Impériale le Généralissime, assurant la protection des personnes et des biens des Polonais. *

Son Altesse le Généralissime ordonna de faire savoir à tous les grades de l'armée active, et à la population que la Russie a relevé le defi, lancé par l'ennemi de tout le Monde Slave.

Les Polonais, sujets russes, aussi bien que ceux de l'Allemagne et de l'Autriche, qui auront prouvé leur loyauté, seront mis sous la protection particulière de notre armée et de notre gouvernement, dans le sens de la sauvegarde de leurs personnes et leurs biens devant toute violence.

Tout attentat contre les droits personnels et les droits de possession des Polonais, auxquels aucun acte d'hostilité contre la Russie n'a été prouvé, sera reprimé avec toute la rigueur de l'Etat de guerre.

* Télégramme du l'Etat major général du 14 août 1914, réimprimé dans la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 272 du 14 août 1914, dans le „Courrier du Matin“ („Kurjer Poranny“) Nr. 225 du 14 août 1914 et dans tous les journaux polonais.

Rozkaz Jego Cesarskiej Wysokości Zwierzchniego Wodza Naczelnego o ochronie osoby i mienia Polaków. *

Najdostojniejszy Głównodowodzący rozkazał zawiadomić wszystkie stopnie armji czynnej i ludność, że Rosja prowadzi wojnę wskutek wyzwania ogólnego wroga całej Słowiańszczyzny.

Polacy, tak na terytorjum rosyjskim, jak i w granicach Niemiec i Austrji, którzy dowiedli swej lojalności, będą pod specjalną opieką naszej armji i rządu w znaczeniu zapewnienia ich osobistego i majątkowego bezpieczeństwa przed wszelkim gwałtem.

Wszelkie pogwałcenie osobistych i majątkowych praw Polaków, którym nie dowiedziono wrogich wobec Rosji czynów, będzie karane podług całej surowości czasu wojennego.

* Telegram głównego sztabu generalnego z dn. 14 sierpnia 1914 r., opublikowany w „Nowej Gazecie“ w Nr. 272 z 14 sierpnia 1914 r., w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 225 z 14 sierpnia 1914 r. i we wszystkich innych pismach polskich.

Remerciements de Sa Majesté aux habitants du Royaume de Pologne. *

Le général-gouverneur de Varsovie eut l'honneur de recevoir de Sa Majeste la dépêche suivante:

„J'ai appris avec satisfaction le résultat brillant de la mobilisation du rayon militaire de Varsovie et l'état d'esprit patriotique et élevé de toute la population du pays, témoignant sa disposition générale d'affluer à Mon premier appel dans les rangs de l'armée russe, pour la défense de Notre commune patrie contre notre ennemi séculaire, et celui de tout le monde Slave. Je vous charge de faire connaître Ma reconnaissance aux habitans des gouvernements du Royaume de Pologne pour les sentiments d'attachement inébranlable, et de dévouement pour Moi, et pour la Russie, manifestés dans ce moment difficile pour l'Etat".

NICOLAS.

* Publiés dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 374 du 16 août 1914, dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 226 du 16 août 1914, dans la „Revue hebdomadaire illustrée („Tygodnik Illustrowany") Nr. 34 (2858) du 22 août 1914 et dans tous les autres périodiques polonais.

Najwyższe podziękowanie mieszkańcom Królestwa Polskiego *

Generał-gubernator warszawski miał szczęście otrzymać następujący telegram Najwyższy:

„Z zadowoleniem dowiedziałem się o wspaniałym przebiegu powołania rezerwistów warszawskiego okręgu wojskowego i o podniosłym nastroju patrjotycznym całej ludności kraju, świadczącym o powszechnej jej gotowości do stawienia na pierwsze Moje wezwanie w szeregach armji rosyjskiej, w obronie wspólnej Naszej ojczyzny przeciwko odwiecznym wrogom Naszym i całej Słowiańszczyzny. Polecam panu wyrazić Moją wdzięczność wszystkim mieszkańcom gubernji Królestwa Polskiego za ujawnione przez nich w obecnym, uciążliwym dla Państwa czasie niezachwianą miłość i oddanie się dla Mnie i dla Rosji"

MIKOŁAJ.

* Przedrukowane w „Nowej Gazecie" Nr. 374 z 16 sierpnia 1914 r., w „Kurjerze Porannym" Nr. 226 z 16 sierpnia 1914 r., w „Tygodniku Illustrowanym" Nr. 34 (2858) z 22 sierpnia 1914 r. i we wszystkich innych czasopismach polskich.

Appel de Son Altesse Impériale de Généralissime le Grand Duc Nicolas Nicolaievitch. *

Polonais!

L'heure a sonné où les rêves sacrés de vos pères et aïeux peuvent s'accomplir. Un siècle et demi s'écoule, que le corps vivant de la Pologne fut mis en pièces, mais son âme survécut.

Elle se nourrissait d'espoir, que viendra le moment de son résurrection, de son réconciliation fraternelle avec la Grande Russie.

Les armés russes vous portent l'heureuse nouvelle de cette réconciliation. Puissent disparaître les frontières, qui déchirent la Nation Polonaise, puisse-t-elle se reconstituer en un seul corps sous le sceptre de l'Empereur Russe. Sous ce sceptre renaîtra la Pologne libre dans son culte, sa langue et son administration locale. La Russie n'attend de vous, que le même respect des droits des peuples, qui sont liés avec vous par le passé historique. Le coeur ouvert et la main tendue marche au devant de vous la Grande Russie. Elle croit ferme, que le glaive, qui abattit l'ennemi sous Grunwald, n'est pas encore rouillé.

Des bords de l'Océan Pacifique et des mers arctiques cheminent les cohortes russes. L'aurore d'une vie nouvelle brille pour vous. Que le signe de la croix luise dans sa clareté, symbole des souffrances et de la résurrection des peuples.

Le généralissime, général-adjudant .

Nicolas.

* Publié des chaires aux églises de Varsovie, dimanche le 16 août, affiché aux coins des rues de Varsovie le 20 août 1914, et répété dans tous les journaux polonais, qui l'ont reçu par l'intermédiaire de l'agence télégraphique de Pétrograd en texte officiel russe, accompagné de version polonaise. Dimensions de l'affiche originale: 578 mm. × 666 mm.

ВОЗЗВАНІЕ

Верховнаго Главнокомандующаго
ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЫСОЧЕСТВА ВЕЛИКАГО КНЯЗЯ
НИКОЛАЯ НИКОЛАЕВИЧА
КЪ ПОЛЯКАМЪ.

Поляки! пробилъ часъ, когда завѣтная мечта вашихъ отцовъ и дѣдовъ можетъ осуществиться. Полтора вѣка тому назадъ живое тѣло Польши было растерзано на куски, но не умерла душа ея. Она жила надеждой, что наступитъ часъ воскресенія Польскаго народа, братскаго примиренія его съ Великой Россіей!

Русскія войска несутъ вамъ благую вѣсть этого примиренія. Пусть сотрутся границы, разрѣзавшія на части Польскій народъ, да возсоединится онъ воедино подъ скипетромъ РУССКАГО ЦАРЯ! Подъ скипетромъ этимъ возродится Польша, свободная въ своей вѣрѣ, языкѣ и самоуправленіи.

Одного ждетъ отъ васъ Россія: такого же уваженія къ правамъ тѣхъ народностей, съ которыми связала васъ исторія!

Съ открытымъ сердцемъ, братски протянутой рукой, идетъ къ вамъ на встрѣчу Великая Россія. Она вѣритъ, что не заржавѣлъ мечъ, разившій врага при Грюнвальдѣ.

Отъ береговъ Тихаго океана до Сѣверныхъ морей движутся русскія рати. Заря новой жизни занимается для васъ.

Да возсіяетъ въ этой зарѣ знаменіе креста, символъ страданія и воскресенія народовъ.

Верховный Главнокомандующій,
Генералъ-Адъютантъ НИКОЛАЙ.

С.-Петербургъ 1 Августа 1914 года.

ODEZWA

Naczelnego Głównodowodzącego wojskami
JEGO CESARSKIEJ WYSOKOŚCI WIELKIEGO KSIĘCIA
MIKOŁAJA MIKOŁAJEWICZA
DO POLAKÓW.

Polacy! Wybiła godzina, w której marzenie święte ojców waszych i dziadów może się urzeczywistnić. Półtora wieku temu żywe ciało Polski poszarpane zostało na kawałki, lecz dusza Jej nie umarła. Żyła Ona nadzieją, iż nadejdzie godzina zmartwychwstania narodu Polskiego i jego pogodzenia się braterskiego z Wielką Rosją.

Wojska rosyjskie niosą wam błogą wieść tego pogodzenia. Niech zniknął granice, które rozdzieliły na kawałki naród Polski! Niech złączy się On w jedną całość pod berłem CESARZA ROSYJSKIEGO! Pod berłem tem odrodzi się Polska, wolna pod względem swej wiary, języka i samorządu.

Jednego oczekuje Rosja od was takiegoż poszanowania dla praw tych narodowości, z któremi złączyła was historja.

Z sercem otwartem i bratersko podaną dłonią idzie do was na spotkanie Wielka Rosja. Wierzy Ona, iż nie zardzewiał miecz, który rozgromił wroga pod Grunwaldem.

Od brzegów oceanu Spokojnego do mórz Północnych dążą hufce rosyjskie. Jutrzenka życia nowego świta dla was.

Niech zabłyśnie w tej jutrzence znamię krzyża, symbol cierpienia i zmartwychwstania narodów.

Naczelny Głównodowodzący,
Jenerał-Adjutant MIKOŁAJ.

St.-Petersburg, 14 Sierpnia 1914 roku.

* Odczytana w Warszawie po kościołach, w niedzielę 16 sierpnia, po kazaniu, rozlepiona plakatami na rogach ulic w Warszawie 20 sierpnia 1914 i przedrukowana przez wszystkie pisma polskie, które otrzymały ją za pośrednictwem ajencji telegraficznej Petrogradzkiej, obok urzędowego tekstu rosyjskiego, i w przekładzie polskim. Wymiary oryginału: 578 mm.×666 mm.

Communiqué des représentants des 4 partis politiques polonais du Royaume de Pologne. *

Les représentants des partis politiques soussignés, rassemblés le 16 août 1914 à Varsovie, accueillent l'Appel aux Polonais de Son Altesse Impériale le Généralissime des armées russes, comme un acte de première importance historique, et ont cette forte conviction, qu'après la guerre les promesses, formulées dans l'Appel, seront réalisées, que les rêves de nos pêres et aïeux prendrons une forme visible, que le corps demembré de la Pologne sera reconsolidé et que disparaîtront les frontières, qui séparent la Nation Polonaise.

Le sang de ses fils, versé dans la lutte commune contre les Allemands, sera aussi une offrande, portée sur l'autel de la Résurrection de la Patrie.

Parti Démocratique National.
Parti Polonais Progressiste.
Parti de Politique Positive.
Progressistes Polonais Unifiés.

* Publié dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 377 du 18 août 1914, dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 228 du 18 août 1914, dans la „Revue hebdomadaire Illustrée" („Tygodnik Illustrowany" Nr. 37 (2858) du 22 août 1914 etc.

Komunikat przedstawicieli czterech stronnictw poitycznych polskich w Królestwie Polskim. *

Przedstawiciele podpisanych stronnictw politycznych, zebrani dn. 16 sierpnia 1914 r. w Warszawie, witają Odezwę Jego Cesarskiej Wysokości Wodza Naczelnego wojsk rosyjskich do Polaków, jako akt pierwszorzędnej wagi historycznej, i wierzą niezłomnie, że po ukończonej wojnie istotnie urzeczywistnią się wyrażone w Odezwie przyrzeczenia i spełnią się marzenia ojców i dziadów naszych, że rozszarpane przed półtora wiekiem ciało Polski złączy się znowu, że znikną granice, dzielące Naród Polski.

Krew Jej synów, wylana we wspólnej walce przeciwko Niemcom, będzie zarazem ofiarą na ołtarzu zmartwychwstania Ojczyzny.

Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe.
Polska Partja Postępowa.
Stronnictwo Polityki Realnej.
Polskie Zjednoczenie Postępowe.

* Ogłoszony w „Nowej Gazecie“ w Nr. 377 z dn. 18 sierpnia 1914 roku, w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 228 z dn. 18 sierpnia 1914 r., w „Tygodniku Ilustrowanym“ w Nr. 34 (2858) z 22 sierpnia 1914 r. etc.

Télégramme des représentants des partis politiques et des groupes sociaux du Royaume de Pologne. *

Les représentants des groupes politiques et sociaux polonais ont envoyé de Varsovie au Généralissime le Grand Duc Nicolas Nicolaiewitch le télégramme suivant:

Votre Altesse Impériale!

Profondément émus par l'Appel de Votre Altesse Impériale, qui nous annonce que la valeureuse armée russe, ayant brandi son sabre pour la défense des Slaves, combat en même temps pour la cause sacrée de Notre Nation—la résurrection de la Pologne et la reconsolidation en son integrité de son corps mutilé, sous le sceptre de Sa Majesté l'Empereur, les soussignés représentants des partis politiques et des groupes sociaux polonais expriment leur profonde conviction, que la Sang des fils de la Pologne, mêlé a celui des fils de la Russie, dans le combat contre l'ennemi commun, sera le meilleur gage d'une vie nouvelle des deux peuples slaves en amitié et en paix.

En un moment historique de telle importance, que le jour de la publication de l'Appel de Votre Altesse Impériale nous sommes pénétrés du désir ardent de la victoire des armées russes, sous le Haut Commandement de Votre Altesse Impériale, et cette vi^rtoire nous l'attendons complète.

Veuillez, Altesse Impériale, déposer aus pieds de Sa Majesté l'Empereur nos voeux et nos sentiments de fidélité et de soumission:

dr. Léon Babiński, Sigismond Balicki, prof. Ignace Baranowski, Adalbert Baranowski, comte Xavier Branicki, Thadée Bouyno, abbé prélat Sigismond Chełmicki, Eustache

* Publiè dans les „Nouvelles Officielles" („Prawitelstwiennyj Wiestnik") Nr. 172 du 1914, reimprimé dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 387 du 23 août 1914. Affiché en texte russe aux coins des rues de Varsovie, et des autres villes du Royaume de Pologne, de l'Empire et de la Sibérie. Dimensions de l'affiche original: 267 mm. × 155 mm.

ЕГО ИМПЕРАТОРСКОМУ ВЫСОЧЕСТВУ

ВЕРХОВНОМУ ГЛАВНОКОМАНДУЮЩЕМУ

ГЕНЕРАЛЪ-АДЪЮТАНТУ

ВЕЛИКОМУ КНЯЗЮ

НИКОЛАЮ НИКОЛАЕВИЧУ.

ВАШЕ ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЫСОЧЕСТВО. Глубоко тронутые воззваніемъ Вашего Императорскаго Высочества, оповѣстившимъ намъ, что, поднявъ оружіе въ защиту славянъ, доблестная русская армія борется и за священное для нашего народа дѣло возрожденія единой Польши, за возсоединеніе всѣхъ расторгнутыхъ земель ея подъ скипетромъ ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА—нижеподписавшіеся представители политическихъ партій и общественныхъ группъ польскаго народа крѣпко вѣруемъ, что кровь Сыновъ Польши, проливаемая вмѣстѣ съ кровью Сыновъ Россіи въ борьбѣ съ общимъ врагомъ, станетъ лучшимъ залогомъ новой жизни въ мирѣ и дружбѣ двухъ славянскихъ народовъ.

Въ историческій день столь знаменательнаго для польскаго народа воззванія мы преисполнены горячимъ желаніемъ побѣды русской арміи, стоящей подъ Августѣйшей Вашего Императорскаго Высочества командой, и ожиданіемъ полнаго торжества ея на полѣ брани. Сіи пожеланія и наши вѣрноподданническія чувства просимъ Ваше Императорское Высочество повергнуть къ стопамъ Его Величества ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА.

Д-ръ Левъ Бабинскій, Сигизмундъ Балицкій, Войцѣхъ Барановскій, проф. Игнатій Барановскій, графъ Ксаверій Браницкій, Ѳаддѣй Буйно, Іосифъ Велевейскій, графъ Сигизмундъ Велепольскій, князь Михаилъ Воронецкій, Янъ Гарусовичъ, Янъ Гѣйрихъ, ксендзъ прелатъ Маркелій Годлевскій, Стефанъ Горскій, Владиславъ Грабскій, Людомиръ Грендышинскій, Янъ Грыжевскій, Людовикъ Гурскій, Павелъ Гурскій, Станиславъ Гурскій, Станиславъ Дзежбицкій, Романъ Дмовскій, Евстафій Добецкій, Владиславъ Жуковскій, графъ Маврикій Замойскій, д-ръ Валентій Камоцкій Станиславъ Карвинскій. Чеславъ Карпинскій, Владиславъ Кисланскій, Станиславъ Козицкій, Карлъ Козловскій, Константинъ Комеровскій. д-ръ Викторинъ Космовскій, графъ Эдуардъ Красинскій, Стефанъ Крживошевскій, Станиславъ Лесніовскій, графъ Станиславъ Лубенскій, ксендзъ прелатъ Леопольдъ Лышковскій, князь Здиславъ Любомирскій, Маріянъ Лютославскій, Генрихъ Мартенсъ, Витольдъ Марчевскій, Антонъ Марыльскій-Лущевскій, Іосифъ Моравскій, Андрей Немоевскій, Мечиславъ Никлевичъ, Францъ Новодворскій, Казиміръ Ольшовскій. Артуръ Оппманъ. Михаилъ Ордента, графъ Константинъ Плятеръ, графъ Ѳома Потоцкій, графъ Стефанъ Пржездзецкій, Антонъ Пульяновскій, Мечиславъ Пфейфферъ, князь Матвѣй Радзивиллъ, князь Францъ Радзивиллъ, Генрихъ Радзишевскій, д-ръ Антонъ Ржондъ, Владиславъ Реймонтъ, Епископъ ксендзъ Казиміръ Рушкевичъ, Антонъ Садовскій, Андрей Свентоховскій, Людовикъ Списсъ. Богданъ Страшевичъ, графъ Бенедиктъ Тышкевичъ, ксендзъ прелатъ Сигизмундъ Хелмицкій, Владиславъ Яблоновскій. Викторъ Яронскій.

* Telegram ogłoszony w gazecie urzędowej „Prawitelstwiennyj Wiestnik“ w Nr. 172 z 1914 r., przedrukowany w „Nowej Gazecie“ w Nr. 387 z dn. 23 sierpnia 1914 r. i rozlepiony w formie plakatów na rogach ulic m. Warszawy i po innych miastach Królestwa Polskiego, Cesarstwa i Syberji. Wymiary oryginału: 267 mm. × 155 mm.

Dobiecki. Romain Dmowski, Stanislas Dzierzbicki, abbé Marcèle Godlewski, Stéphane Gorski, Louis Górski, Paul Górski, Stanislas Górski, Ladislas Grabski, Jean Gryżewski, Ludomir Grendyszyński, Jean Heurich. Jean Harusewicz, Ladislas Jabłonowski, Viktor Jaroński, dr. Valentin Kamocki, Ladislas Kiślański, Ceslas Karpiński, Stanislas Karpiński, Charles Kozłowski, dr. Victorin Kosmowski, Constantin Komierowski, Stanislas Kozicki, comte Edouard Krasiński, Stéphane Krzywoszewski, Stanislas Leśniowski, prince Zdislas Lubomirski, Marius Lutosławski, comte Stanislas Łubieński, abbé prélat Léopold Łyszkowski, Witold Marczewski, Henri Martens, Antoine Marylski-Łuszczewski, Joseph Morawski, André Niemoiewski, Mécislas Niklewicz, François Nowodworski, Casimir Olszowski, Artur Oppman, Michel Ordęga, Mécislas Pfeiffer, comte Constantin Plater, comte Thomas Potocki, comte Stéphane Przeździecki, Antoine Pułjanowski, Henri Radziszewski, prince François Radziwiłł, prince Mathieu Radziwiłł, Ladislas - Stanislas Reymont, Casimir Ruszkiewicz, évêque suffragan de Varsovie, dr. Antoine Rząd, Antoine Sadzewicz, Louis Spiess, Dieudonné Straszewicz, André Swiętochowski. comte Benoît Tyszkiewicz, comte Sigismond Wielopolski, Joseph Wielowieyski, prince Michel Woroniecki, comte Maurice Zamoyski, Ladislas Żukowski.

Adresse des Polonais de la Volhynie. *

On lit dans le „Journal de Kieff“ („Dziennik Kijowski“) du 2 septembre 1914 ce qui suit:

Une délégation des Polonais, habitants de Żytomierz et du gouvernement de la Volhynie, à déposé le 29 août 1914 entre les mains du gouverneur de ce pays l'adresse suivante, déstinée au Généralissime le Grand Duc Nicolas Nicolaiewitch:

Votre Altesse Impériale!

Il n'est pas de peuple dont les destinées tragiques soient plus accablantes que celles des Polonais, et aucun peuple ne peut être touché plus profondément que nous, par les paroles graves de Votre Altesse Impériale.

Nous, Polonais de la province de Volhynie, nous accueillons les paroles de Votre Altesse Impériale, annonçant la résurrection de la Pologne, et l'amitié des peuples consanguins, avec enthousiasme et avec foi profonde en triomphe de Votre idéal et en victoire de l'armée, que Vous commandez.

Nous abandonnons nos coeurs à l'Appel de Votre Altesse Impériale et sollicitons, que Vous veuilliez déposer aux pieds de Sa Majesté l'Empereur l'assurance de notre empressement aux sacrifices et l'expression de nos sentiments de fidélité et de soumission.

*

Le gouverneur de la Volhynie, après avoir écouté lecture de cette adresse, répondit en termes suivants:

„Je suis profondément touché, que c'est à moi qu'incombe la charge de devenir le porte-paroles de vos sentiments, exprimés dans l'adresse, et je puis vous assurer, que cet acte de l'avenir prochain, aurait eu lieu beaucoup plus tôt, sans l'influence malveillante de ceux, qui se sont montrés aujourd'hui nos ennemis declarés“.

* Réimprimée dans le „Courrier du Matin“ („Kurjer Poranny“) Nr. 247 du 6 septembre 1914.

Adres Polaków z Wołynia.*

Czytamy w „Dzienniku Kijowskim“ z dn. 2 września 1914 r. co następuje: W d. 29 sierpnia 1914 r. deputacja Polaków, zamieszkałych w Żytomierzu i w gub. wołyńskiej, złożyła gubernatorowi Wołynia następujący adres do Naczelnego Wodza, Wielkiego Księcia Mikołaja Mikołajewicza:

Wasza Cesarska Wysokości!

„Niemasz narodu, którego losy tragiczne byłyby cięższe od losów Narodu Polskiego, i żaden naród nie byłby w stanie tak żywo odczuć wielkich słów—Twojej, Wodzu Naczelny, Odezwy.

Słowa Waszej Cesarskiej Wysokości, zwiastujące odrodzenie Polski i pojednanie ludów pobratymczych, my, Polacy Ziemi Wołyńskiej, witamy z zapałem i z wiarą głęboką w tryumf Twojej idei i w zwycięstwo armji, której przewodzisz.

Poddając całkowicie serce nasze wezwaniu Waszej Cesarskiej Wysokości, prosimy, abyś raczył złożyć u stóp Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana naszą gotowość do ofiar i nasze uczucie wiernopoddańcze“.

*

Gubernator wołyński, wysłuchawszy adresu, odpowiedział deputacji:

„Wzruszony jestem głęboko, panowie, że mi przypadło w udziale stać się wyrazicielem uczuć waszych, wypowiedzianych w adresie, i mogę was zapewnić, że ów akt najbliższej przyszłości nastąpiłby niewątpliwie daleko wcześniej, gdyby nie wpływy tych, co się stali dziś otwartymi wrogami naszymi“.

* Przedrukowany w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 247 z dn. 6 września 1914 r.

Adresse des Polonais de la Podolie. *

Le 18 août 1914, les Polonais, membres du Conseil départemental de la Podolie, assemblés à Winnica, à la séance du Conseil, ont expédié à Son Altesse Impériale le Grand Duc Nicolas Nicolaiewitch, au nom des Polonais de la Podolie, l'adresse suivante:

Votre Altesse Impériale!

Du moment de la déclaration de la guerre à la Russie par les Germains, nos ennemis de toute ancienneté les Polonais s'associent sincèrement aux sentiment, qui animent le peuple. Russe dans sa lutte tytanique au nom du Monde Slave L'Appel de Votre Altesse apparait pour nous, comme l'annonce d'un meilleur avenir, il est le reconfort de notre espoir, que les principes de la justice deviendront la base de la vie commune de tous les Slaves sous l'hégémonie de la Russie.

Dans nos temples nous invoquons la Divine Providence d'envoyer la victoire à l'armée, commandée par Votre Altesse, ainsi que la réunion la plus prompte et compatible avec leur sentiment d'honneur, de tous les Polonais d'au delà des frontières dans les rangs de cette armée. Nous prenons la liberté de déposer aux pieds de Notre Monarque, par le gracieux intermédiaire deVotre Altesse Impériale, nos sentiments de fidèle soumission et les assurances, qu'en accomplissant notre devoir sacré dans la lutte des Slaves contre les Germains nous nous montrerons dignes descendants de nos ancêtres de Grunwald.

* Publiée dans les „Epis de l'Ukrainie" („Kłosy Ukraińskie") Nr. 9/10 du août-septembre 1914.

Adres Polaków z Podola.*

Dnia 18 sierpnia 1914 r. Polacy, radni gubernialnego ziemstwa podolskiego, zebrani w Winnicy na zgromadzeniu ziemskim, wysłali w imieniu Polaków z Podola następującą depeszę do Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Księcia Mikołaja Mikołajewicza:

Wasza Cesarska Wysokości!

Od chwili wypowiedzenia wojny Rosji przez Germanów, tych odwiecznych wrogów naszych, Polacy szczerze podzielają uczucia, ożywiające naród rosyjski w przedsięwziętej olbrzymiej walce w imieniu całej Słowiańszczyzny. Odezwa Waszej Cesarskiej Wysokości jest dla nas zapowiedzią lepszej przyszłości, jest wzmocnieniem nadziei, że zasada sprawiedliwości stanie się podstawą współżycia wszystkich narodów słowiańskich pod przewodnictwem Rosji.

Błagając w kościołach naszych Najwyższego o zesłanie zwycięstwa armji, dowodzonej przez Waszą Cesarską Wysokość, i o jaknajszybsze i możliwe dla ludzi honoru zjednoczenie się wszystkich zakordonowych Polaków w jej szeregach, ośmielamy się złożyć za łaskawym pośrednictwem Waszej Cesarskiej Wysokości u stóp naszego Monarchy wyrazy uczuć wiernopoddańczych i zapewnienia, że, spełniając nasz święty obowiązek w walce Słowiańszczyzny z Germanami, okażemy się godnymi praojców naszych z pod Grunwaldu.

* Przedrukowany w „Kłosach Ukraińskich" w Nr. 9/10 z sierpnia-września 1914 r.

Adresse des Polonais de la Kijovie. *

Le 19 août 1914 les Polonais, habitants de Kieff et du gouvernement, ont envoyé à Son Altesse Impériale le Grand Duc Nicolas Nicolaiewitch le télégramme, conçu en termes suivants:

„Votre Altesse Impériale!

Les Polonais, durant un millénaire avant-gardes du Monde Slave dans sa lutte contre la poussée germanique, du premier moment de la guerre actuelle, la plus grande de toute l'histoire, ont partagé spontanément l'entrainement de la Russie à parer le coup de l'ennemi acharné des Slaves.

L'Appel magnanime de Votre Altesse Impériale fut accueilli par nous, comme une annonciation, qui mettait fin aux querelles fraternelles, et révélait l'aube d'un meilleur avenir pour les nations slaves, reunies sous l'hégémonie de la Russie.

Nous invoquons la Providence d'accorder la grâce de la victoire à nos braves armées, conduites par Votre Altesse Impériale sur les champs de bataille, et nous ôsons solliciter la bienveillance de Votre Altesse Impériale de déposer aux pieds de Sa Majesté l'expression de notre fidèle soumission, de notre dévouement à toute épreuve, et de l'assurance que les Polonais sont prêts à sacrifier leurs vies et leurs biens, rivalisant avec leurs frères Russes, pour repousser l'ennemi séculaire du Monde Slave".

* Publiée dans les „Epis de l'Ukraine" („Kłosy Ukraińskie") Nr. 9/10 du août-septembre 1914.

Adres Polaków z Kijowszczyzny.*

Dn. 19 sierpnia 1914 r. Polacy, zamieszkali w Kijowie i w gub. Kijowskiej, wysłali do Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Księcia Mikołaja Mikołajewicza telegram następujący:

„Wasza Cesarska Wysokości!

Polacy, będący w ciągu tysiąca lat przednią strażą Słowiańszczyzny w walce z naporem germańskim, od chwili wybuchu obecnej, największej w historji wojny, żywiołowo podzielili porywy Rosji, ku odparciu odwiecznego wroga Słowiańszczyzny.

Wspaniałomyślna Odezwa Waszej Cesarskiej Wysokości powitana była przez nas, jako zwiastowanie, głoszące koniec swarów braterskich, a odsłaniające jutrznię lepszej przyszłości dla narodów słowiańskich, złączonych pod przewodnictwem Rosji.

Błagamy Najwyższego o zesłanie zwycięstwa dzielnym wojskom naszym, prowadzonym przez Waszą Cesarską Wysokość na pole bitwy, i ośmielamy się prosić Waszą Cesarską Wysokość o złożenie u stóp Jego Cesarskiej Mości wyrazów naszych uczuć wiernopoddańczych, nieograniczonego poddania się i zapewnienia, że Polacy gotowi są poświęcić swe życie i mienie, narówni z braćmi Rosjanami, dla odparcia odwiecznego wroga Słowiańszczyzny“.

* Przedrukowany w „Kłosach Ukraińskich“ w Nr. 9/10 z sierpnia-września 1914 r.

Télégramme des propriétaires fonciers du département de Grodno.

Le télégramme des Polonais, propriétaires fonciers du département de Grodno, présenté au gouverneur de Grodno le 20 août 1914:

„Quand éclata la grande guerre, chaque Polonais, possesseur du gouvernement de Grodno, était prêt, dès le premier moment, à remplir jusqu'au bout ses devoirs envers le Trône et l'Etat, de n'importe quel poids la guerre ne peserait sur lui.

Au moment actuel, profitant de la première occasion de se faire entendre, et voyant dans l'Appel du Généralissime aux Polonais le reflet des intentions de Votre Majesté Impériale, et des Ses soins futurs pour le bien de la Nation Polonaise, les Polonais, propriétaires fonciers du gouvernement de Grodno, éprouvent le désir ardent de déposer aux pieds de Votre Majesté l'expression de leur dévouement sans bornes, et confiants dans le triomphe de la juste cause, ils implorent la Providence d'envoyer la victoire aux armées russes sur l'ennemi mortel du Monde Slave."

Le gouverneur de Grodno, dans la lettre du 26 août 1914, adressée au nom du membre du Conseil d'Etat, Constantin Skirmunt, déclara, que Sa Majesté l'Empereur daigna faire remercier expressément les Polonais du département de Grodno pour leurs sentiments de fidélité et de soumission.

Cet ordre Impérial fut communiqué par la chancellerie du ministre de l'intérieur (20 août 1914 Nr. 4974).

* Réimprimé dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 504 du 28 octobre 1914.

Telegram ziemian z Grodzieńskiego.*

Telegram Polaków, ziemian grodzieńskich, doręczony gubernatorowi grodzieńskiemu w dn. 20 sierpnia 1914 r:

„Gdy wybuchła wielka wojna, każdy Polak, ziemianin gubernji grodzieńskiej, od pierwszego dnia gotów był spełnić swój obowiązek wobec Tronu i państwa aż do końca, jakimkolwiek ciężkim brzemieniem nie ległaby wojna na nim.

Obecnie, korzystając z pierwszej możności porozumienia się i upatrując w Odezwie Wodza Naczelnego do Polaków odbicie zamysłów Cesarskich i przyszłych starań Cesarskich o dobro Narodu Polskiego, Polacy, ziemianie gubernji grodzieńskiej, czują nieprzeparte pragnienie złożenia u stóp Waszej Cesarskiej Mości wyrazu ich bezgranicznego oddania i, z wiarą w tryumf dobrej sprawy, błagają Najwyższego o zesłanie zwycięstwa wojskom rosyjskim nad odwiecznym wrogiem Słowiańszczyzny".

Gubernator grodzieński w liście w dn. 26 sierpnia 1914 r. na imię członka Rady Państwa, Konstantego Skirmunta, zawiadomił, że Jego Cesarska Mość Najwyżej rozkazać raczył podziękować serdecznie Polakom, ziemianom gub. grodzieńskiej, za wyrażone uczucia wiernopoddańcze.

Ten rozkaz Najwyższy został zakomunikowany za pośrednictwem kancelarji ministra spraw wewnętrznych (20 sierpnia 1914 r. za Nr. 4974).

* Przedrukowany w „Nowej Gazecie" w Nr. 504 z dn. 28 października 1914 r.

Télégramme des propriétaires fonciers du département de Vilno. *

Le 21 août 1914 Monsieur Hippolyte Korwin-Milewski à Vilno reçu la dépèche suivante:

„Meilleurs remerciements pour les sentiments et voeux exprimés dans Votre télégramme. Général - adjudant NICOLAS."

Ce telegramme était une réponse à un autre, qui suit:

„Votre Altesse Impériale! Les Polonais, propriétaires fonciers, réunis à Vilno considèrent comme leur devoir sacré d'exprimer à Votre Altesse Impériale leurs sentiments profonds, qui ont été provoquées par Votre Appel aux Polonais et Votre ordre à l'armée de ménager leurs personnes et leurs biens. Faisant parti dépuis les temps le plus reculés de la population hetérogène de ce pays, nous tendons de toutes nos forces à contribuer à la grandeur et la prospérité de l'Empire, nous appuyant sur le principe de respect et de la reconnaissance des droits égaux des nationalités unies à nous, sous le sceptre de l'Empereur de Toutes les Russies. Nous prenons la liberté d'assurer Votre Altesse Impériale, que nous, ainsi que nos fils et nos frères, qui combattent sous Votre Haut Commandement, nous nous montrerons dignes descendants des chevaliers de Grunwald, et nous saurons rivaliser avec le peuple fraternel russe et avec l'armée en bravoure et en esprit de sacrifice, tous groupés autour de notre Monarque, tenant haut l'étendard Slave que Lui confia la Providence.

Nous serions très heureux, si nos paroles, prononcées devant Votre Altesse Impériale, étaient dirigées vers les pieds de Sa Majesté Impériale.

Chargés par mandat et en leurs propres noms: l'ancien membre du Conseil d'Etat Hippolyte Korwin-Milewski, Paul Kończa, président de la Société Agricole de Vilno".

A ce télégramme, expédié par le gouverneur de Vilno, fut jointe la copie du mandat des Messieurs Korwin-Milewski et Kończa. L'original est deposé chez Mr. Paul Kończa dans la Banque Territoriale à Vilno.

---

* Publié dans le „Messager du Soir" („Goniec Wieczorny") Nr. 388 du 24 août 1914.

Telegram ziemian wileńskich.*

Dnia 21 sierpnia 1914 r., p. Hipolit Korwin-Milewski w Wilnie otrzymał następującą depeszę:

„Serdecznie dziękuję za wypowiedziane w Pańskim telegramie uczucia i życzenia. Generał-Adjutant

MIKOŁAJ".

Telegram ten był odpowiedzią na depeszę następującej treści:

„Wasza Cesarska Wysokości! Zebrani w mieście Wilnie Polacy, ziemianie tego kraju, uważają, jako święty dla nich obowiązek, wyrażenie przed Waszą Cesarską Wysokością tych głębokich uczuć, które wywołała u nich Wasza Odezwa do Polaków i rozkaz do wojsk o uszanowaniu ich osób i mienia. Stanowiąc od wielu wieków część różnoplemiennej ludności miejscowej, wszelkiemi siłami dążymy do tego, żeby na gruncie wzajemnego szacunku i równouprawnienia z narodowościami, zjednoczonemi z nami pod berłem Imperatora Wszechrosyjskiego, przyczyniać się do potęgi i pomyślności Imperjum. Śmiemy zapewnić Waszą Cesarską Wysokość, że i my i walczący pod Waszą Najwyższą Komendą nasi synowie i bracia, okażemy się godnymi potomkami Grunwaldzkich rycerzy i potrafimy rywalizować z pokrewnym nam narodem rosyjskim i wojskiem w ofiarach i waleczności, skupieni dokoła naszego Monarchy, który tak wysoko dzierży powierzony Mu przez Opatrzność sztandar całej Słowiańszczyzny.

„Bylibyśmy niezmiernie szczęśliwi, gdyby wypowiedziane przez nas wobec Waszej Cesarskiej Wysokości uczucia zostały skierowane ku stopom Jego Cesarskiej Mości. Z polecenia i w imieniu własnym: b. członek Rady Państwa, Hipolit Korwin-Milewski, prezes Wileńskiego Towarzystwa Rolniczego, Paweł Kończa".

Do tego telegramu, którego przesłania podjął się gubernator wileński, dołączony był upoważniający pp. Korwin-Milewskiego i Kończę protokół. Protokół oryginalny przechowuje się u p. Pawła Kończy w Banku Ziemskim w Wilnie.

---

* Przedrukowany w „Gońcu Wieczornym" w Nr. 388 z dn. 24 sierpnia 1914 r.

Adresse des Polonais du département de Kowno. *

Les Polonais, propriétaires fonciers du département de Kowno, prennent la liberté de prier Votre Altesse Impériale de recevoir l'expression de leur profonde reconnaissance pour les paroles mémorables et élevées de l'Appel de Votre Altesse Impériale aux Polonais, ainsi que de l'ordre à l'armée active, confiant à sa sollicitude toute particulière la sureté des personnes et des biens des Polonais.

Nous serions heureux, - si Votre Altesse Impériale voulait déposer aux pieds de Sa Majesté l'Empereur, le Chef Suprême de tous les Slaves dans leur lutte contre invasion des Teutons, l'expression de nos sentiments de fidelité et de soumission, de notre empressement aux sacrifices, qui s'imposeront, ainsi que de notre profonde conviction, que le jour est proche, où nos ennemis seront écrasés par la brillante armée sous le Haut Commandement de Votre Altesse Impériale.

* Publiée dans les „Epis de l'Ukrainie" („Kłosy Ukraińskie") Nr 9/10 du août-septembre 1914.

Adres Polaków z Kowieńskiego.*

Polacy, ziemianie z gub. Kowieńskiej, poważają się prosić Waszą Cesarską Wysokość o przyjęcie ich głębokiej wdzięczności za wiekopomne i wzniosłe słowa Odezwy Waszej Cesarskiej Wysokości do Polaków, oraz rozkazu do armji czynnej, powierzającego szczególniejszej jej pieczy osobiste i majątkowe bezpieczeństwo Polaków.

Bylibyśmy szczęśliwymi, gdyby Wasza Cesarska Wysokość raczył złożyć u stóp Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana i Najwyższego Wodza Słowian, w ich walce z inwazją teutońską, wyrazy naszych uczuć wiernopoddańczych i gotowości do dalszych ofiar, tudzież głębokiego przekonania, że blizkim jest już ten dzień, w którym wrogowie nasi zostaną zmiażdżeni przez świetną armję pod zwierzchniczą komendą Waszej Cesarskiej Wysokości.

* Przedrukowany w „Kłosach Ukraińskich" w Nr. 9/10 z sierpnia-września 1914 r.

Adresse des Arméniens aux Polonais. *

Le „Journal Polonais" („Dziennik Polski") insera l'adresse suivante, publiée dans le quotidien arménien „Mchak" :

„Salut à la Pologne!
Vive la Pologne!

Dans un moment lourd et difficile tu renaîs, comme le témnoignent les paroles du Généralissime. Nous Te saluons, ô Pologne!

Et si Tu sais abattre les murs des frontières, qui Te divisent en trois parties, si Tu réunis 20 millions de tes enfants sous l'égide du Grand Protecteur des Slaves, alors, ô Pologne, Tu jouiras d'une libérté complète de développement, de langue et de religion.

Frères Polonais! Sortez au devant des armées russes, qui vous portent la liberté et les droits civiques! Défendez vaillament votre chère et belle capitale devant l'assaut de l'ennemi!

Et quand les armées russes reviendront victorieuses dans leur patrie, rassemblez vous à Varsovie, entourez la monument du poète immortel, Adam Mickiewicz, et embrassez vos frères. Réjouis Toi aussi, Grand Poète! Tes chants patriotiques inspirés, nous les chanterons eternellement avec la Pologne renaissante! Gloire et honneur à Ta mémoire!

Nous envoyons nos salutations à Sienkiewicz, à Tetmajer et à d'autres poètes et écrivains, qui nous sont connus.

Au pieds de l'Ararat chênu, nous, Arméniens, nous Vous saluons cordialement, Frères Polonais, et nous nous réjouissons avec Vous.

Salut à la Pologne!
Vive la Pologne!"

* Répètée dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 422 du 11 septembre 1914.

Odezwa Ormian do Polaków. *

„Dziennik Polski" pomieścił następującą odezwę, wydrukowaną w piśmie ormiańskim „Mszak".

„Pozdrowienie Polsce!

Niech żyje Polska!

W ciężkiej, krytycznej chwili odradzasz się, jak świadczą słowa Najdostojniejszego Wodza Naczelnego. Pozdrawiamy Cię, Polsko!

I jeżeli potrafisz zburzyć mury granic, które Cię dzielą na trzy części, jeżeli zgromadzisz 20 milionów dzieci swoich pod opieką Wielkiego Obrońcy Słowian, wtedy, o Polsko, korzystać będziesz z zupełnej wolności rozwoju, swobody języka i wiary.

Bracia Polacy! Idźcie na spotkanie wojsk rosyjskich, które niosą Wam wolność i prawa obywatelskie! Brońcie, dzielnie swej drogiej, pięknej stolicy od napaści wroga!

I kiedy wojska rosyjskie zwycięzko powrócą do ojczyzny, Wy się zgromadźcie w Warszawie, otoczcie pomnik nieśmiertelnego poety, Adama Mickiewicza, i uściskajcie braci. Raduj się i Ty, Wielki Poeto! Natchnione Twoje pieśni patrjotyczne my wraz z odrodzoną Polską śpiewać będziemy wiecznie! Chwała i cześć Twej pamięci!

Pozdrowienie ślemy Sienkiewiczowi, Tetmajerowi i innym znanym nam poetom i pisarzom.

Z podnóża sędziwego Araratu, my, Ormianie, serdecznie pozdrawiamy Was, Bracia Polacy, i radujemy się wraz z Wami.

Pozdrowienie Ci, Polsko!

Żyj, Polsko!"

* Przedrukowana w „Nowej Gazecie" w Nr. 422 z 11 września 1914 roku.

Appel de Bonaventure Snarski, interpellant de créer la guérilla. *

Aux habitants de Varsovie!

Depuis des siècles le cruel et perfide Teuton tend à écraser tout élément Slave. Il veut poser sa botte insolente sur le front libre de notre nation, au mépris de toutes le lois Divines et humaines. Aujourd'hui, ayant occupé Częstochowa, il deshonore nos méres, nos filles et nos soeurs, il blasphéme contre Notre Protectrice, la Sainte Vierge, il pille les trésors du Clair-Mont. Il croit dans son orgueil enragé, qu'il ne trouvera pas de dompteur. Il a massacré horriblement à Kalisz la population innocente et inoffensive. . Pouvons nous envisager indifféramment ces crimes, les souffrances de nos compatriotes et surtout la profanation du Temple si cher aux coeurs polonais?!

Prouvons, que nous sommes dignes du nom de Nation! Que chacun, dont le coeur est visité d'amour de Dieu et de la Patrie, accourt former des compagnies des volontaires pour la lutte avec l'ennemi, pour la gloire de la Pologne renaissante sous le scêptre de la Russie.

S'adresser: rue Wilcza 50 l. 14 depuis le lundi de 3 heures.

Autorisé par la censure militaire. Varsovie 11 août 1914. **

* Affiché à Varsovie aux coins des rues le 24 août 1914. Dimensions de l'affiche original: 181 mm. × 140 mm.

** En langue et caractères russes.

Odezwa Bonawentury Snarskiego, nawołująca do tworzenia oddziałów partyzanckich.*

Do ludności miasta Warszawy!

Od wielu już wieków chytry i okrutny krzyżak chce zdeptać wszystko słowiańskie, chce but swój hardy postawić na wolnem czole narodu naszego, urąga wszelkim prawom Boskiem i ludzkiem! Teraz, zająwszy Częstochowę, hańbi nasze matki, córki, siostry, urąga Patronce Polski, Matce Bożej, i rabuje skarby Jasnogórskie. W swej wściekłej pysze mniema, że nie znajdzie się ręki karzącej! W Kaliszu strasznie wymordował niewinną i bezbronną ludność. Czyż mamy obojętnie patrzeć na te zbrodnie, na cierpienia współrodaków, a głównie na profanację Świątyni tak drogiej sercu Polaka?! Dowiedźmy, żeśmy godni być Narodem! Niech każdy, kto czuje w sercu miłość Boga i Ojczyzny spieszy do oddziałów partyzanckich dla walki z wrogiem i sławy odrodzonej pod berłem Rosyjskiem Polski!

Zgłaszać się: Wilcza 50 m. 14 od poniedziałku, od godz. 3-ej.

Дозволено Военной Цензурою Варшава, 11 Августа 1914 г.

* Rozlepiona w Warszawie na rogach ulic 24 sierpnia 1914 r. Wymiary oryginału: 181 mm. × 140 mm.

Résolution du Parti Démocratique National et du Parti de Politique Positive. *

En rapport avec l'Appel du Haut Comité National de la Galicie, interpellant les Polonais de se rallier aux Austro-Hongrois, le Parti de la Politique Positive et les Démocrates Nationaux ont expédié le 28 août 1914 de Varsovie la résolution suivante:

Attendu que:

1) la victoire de la coalition russo-franco-anglaise assure à la Pologne la possibilité d'union de toutes les terres polonaises, avec un débouché sur la mer Baltique, et la victoire de l'alliance austro-allemande aura pour résultat un nouveau partage de la Pologne, indiqué en premier lieu par l'interêt de la Prusse;

2) même dans l'état actuel des choses la Russie a tracé dans l'Appel du Grand Duc un programme dans les affaires de la Pologne, qui fut accuilli avec enthousiasme par l'opinion française et anglaise, tandis que l'Autriche n'a même pas posé la question polonaise, ce qui ressort des paroles de l'Appel du Cercle Polonais de la Galicie;

3) la guerre actuelle est non seulement une guerre locale entre la Russie et l'Autriche, où les sympathies des polonais galiciens pour l'Autriche, quoique irrationnelles au point de vue politique, seraient psychologiquement explicables, mais c'est une lutte des peuples contre le régime prussien, où la Prusse a l'Autriche à ses ordres. Le rôle des Polonais, défenseurs de l'ennemi le plus redoutable de notre avenir national, est franchement monstrueux;

4) les légions polonaises, armées par l'Autriche, ne peuvent, en aucune manière, avoir d'importance de corps militaire autonome, et ne servent que d'agent

* Publiée dans la „Gazette de Varsovie" („Gazeta Warszawska") Nr. 238 du 31 août 1914.

Rezolucja stronnictw Polityki Realnej i Demokratyczno-Narodowego. *

W odpowiedzi na Odezwę Naczelnego Komitetu Narodowego galicyjskiego, wzywającego Polaków do współdziałania z Austro-Węgrami, stronnictwa Polityki Realnej i Demokratyczno-Narodowe przesłały d. 28 sierpnia 1914 r. z Warszawy rezolucje następujące:

Zważywszy, że

1) zwycięstwo koalicji rosyjsko-francusko-angielskiej daje Narodowi Polskiemu widoki zjednoczenia wszystkich ziem polskich z dostępem do Baltyku, podczas gdy zwycięstwo przymierza niemiecko-austrjackiego musi doprowadzić do nowego rozbioru Polski, podyktowanego przedewszystkim przez Prusy;

2) że nawet w chwili obecnej Rosja wystąpiła z programem w kwestji polskiej w Odezwie Wielkiego Księcia, przyjętej entuzjastycznie przez opinję francuską i angielską, podczas gdy Austrja kwestji polskiej wcale nie postawiła, co zresztą uwydatnia się w Odezwie galicyjskiego Koła Polskiego.

3) że dzisiejsza wojna nie jest lokalną wojną między Austrją i Rosją, w której stanowisko Polaków po stronie Austrji, aczkolwiek politycznie nieracjonalnie, mogłoby być psychologicznie zrozumiałe, ale jest powszechną wojną narodów przeciw panowaniu prusactwa, mającego na swe usługi Austrję, że zatym rola Polaków, jako obrońców największego wroga narodowej przyszłości, jest wprost potworna;

4) że legjony polskie, uzbrojone przez Austrję, nie mogą żadną miarą mieć samodzielnego znaczenia militarnego, ale są jedynie przeznaczone do odegrania roli narzędzia politycznego, mającego służyć do pozyskania ludności Królestwa na rzecz Austrji, a tym samym i Niemiec;

* Wydrukowana w „Gazecie Warszawskiej" w Nr. 238 z dn. 31 sierpnia 1914 r.

politique pour capter la population du Royaume de Pologne aux vues de l'Autriche et par cela de l'Allemagne;

5) par sa situation géographique notre pays est exposé aux plus grands maux, et ces maux sont adoucis par l'ordre du Généralissime à l'armée russe de ménager les personnes et les biens des Polonais de toutes les provinces. La formation des légions polonaises en Galicie provoque une toute autre conduite de l'armée russe envers la population polonaise de cette province,

— les partis soussignés considèrent l'attitude, adoptée par le Cercle Polonais à Vienne, et le Haut Comité National de la Galicie et formulée dans l'Appel comme désastreuse pour la cause polonaise. Les partis ne peuvent s'expliquer autrement l'apparition de cet appel, que par l'égarement de la société galicienne, la représentation sous un faux jour des nouvelles de guerre, et des événement ayant rapport avec elle, surtout de l'état d'ésprit de la société polonaise dans le Royaume de Pologne et dans les terres de l'occupation prusienne.

Constatant enfin, que la population de la Galicie forme un cinquième à peine de toute la Nation Polonaise, donc la prise de la parole de ses représentants dans des moments décisifs au nom de toute la nation et l'imposition aux autres provinces des faits accomplis, sans entente préalable est une usurpation, — les partis soussignés, qui agissent conformément à la volonté de l'énorme majorité de la Nation, somment le Haut Comité National de la Galicie d'interrompre la mise en exécution du programme, tracé dans l'adresse.

5) że kraj nasz, z natury swego położenia, ponosi w tej wojnie największe klęski, że klęski te zmniejsza rozkaz Naczelnego Wodza armji rosyjskiej o poszanowaniu życia i mienia Polaków wszystkich dzielnic, że zaś tworzenie legjonów polskich w Galicji prowokuje armję rosyjską do postępowania wręcz przeciwnego wobec ludności polskiej tej dzielnicy,

— niżej podpisane stronnictwa uznają stanowisko, zajęte w Odezwie Koła Polskiego i komunikacie Naczelnego Komitetu Narodowego w Galicji za zgubne dla sprawy polskiej. Stronnictwa te nie mogą sobie inaczej wytłomaczyć faktu ukazania się tej Odezwy, jak obałamuceniem społeczeństwa galicyjskiego fałszywemi z gruntu wiadomościami o przebiegu wojny i towarzyszących jej wypadkach, a przedewszystkim o usposobieniu społeczeństwa polskiego w Królestwie i zaborze pruskim.

Stwierdzając wreszcie, że społeczeństwo polskie w Galicji stanowi zaledwie piątą część Narodu Polskiego, że zatym występowanie jego przedstawicieli w tak ważnej chwili w imieniu całego narodu i narzucanie innym dzielnicom bez porozumienia się co do faktów dokonanych jest uzurpacją, niżej podpisane stronnictwa zajmujące stanowisko zgodne z wolą olbrzymiej większości Narodu, wzywają Naczelny Komitet Narodowy w Galicji do natychmiastowego zaprzestania wszelkiej akcji, której program nakreślony jest w jego komunikacie.

Déclaration du Parti Progressiste. *

En rapport avec l'Appel du Haut Comité National de la Galicie le Parti Progressiste déclare ce qui suit:

La raison politique indique à notre nation depuis le démembrement de la Pologne d'aspirer à la jonction des trois provinces territorialement déchirées mais uniforme, au point de vue national.

L'instinct de la conservation ordonne au moment de la lutte des Allemands avec les peuples occidentaux les plus avancés, d'embrasser le parti de la coalition européenne contre ces Allemands, qui tendent à absorber le Monde Slave.

Le sentiment national ordonne de combattre tout calcul politique, menaçant d'anéantisssement aux posnaniens, silesiens, masures et cachoubes, qui luttent durant des siècles pour leur appartenance à la race polonaise. Les propositions précitées nous font conclure, que l'Appel du Haut Comité National de la Galicie appelant les Polonais à unir leur sort avec celui de l'Autriche plus encore de former des légions, est en désaccord manifeste avec l'etat réel des choses, et s'appuie sur des thèses, qui sont desavouées par le caractère de cette guerre.

1) La Russie a déclaré solennellement la première devant ses alliés et devant l'univers entier par l'Appel du Généralissime aux Polonais que, relevant le défi, qui lui fut lancé, elle se propose d'écraser l'ennemi par un effort suprême, faire renaître la Pologne, resoudée en un seul corps de ses trois provinces, et l'étendre jusqu'a ses confins, ravis par l'action germanisatrice de la Prusse.

Nous sommes fermement convaincus, que la victoire de la coalition donnera un nouvel essor au développe-

* Publiée dans le „Courrier de Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 244 du 3 septembre 1914.

Oświadczenie Polskiej Partji Postępowej. *

W związku z Odezwą Naczelnego Komitetu Narodowego w Galicji, wystosowaną do Polaków, Polska Partja Postępowa składa następujące oświadczenie:

Rozum polityczny nakazuje Narodowi Naszemu dążyć od czasu trzech rozbiorów do zespolenia, geograficznie rozszarpanych, a duchowo jednolitych dzielnic Polski.

Zmysł samozachowawczy nakazuje, wobec dążeń zaborczych Niemiec w stosunku do Słowian oraz w chwili walki germanów z przodującemi cywilizacyjnie ludami Zachodu, stanąć po stronie wszecheuropejskiej niemal koalicji.

Uczucie narodowe nakazuje zwalczać wszelki układ polityczny, grożący zagładą poznańczykom, ślązakom, mazurom, i kaszubom, walczącym od wieków o polskość swoją. Założenia powyższe prowadzą do wniosku, iż Odezwa Naczelnego Komitetu Narodowego w Galicji, wzywając Polaków do zespolenia własnych losów z losami Austrji i, co więcej, do stworzenia legjonów polskich, bierze rozbrat z istotnym stanem rzeczy i opiera się na przesłankach, którym zadaje kłam charakter toczącej się wojny.

1) Przedewszystkim Rosja pierwsza ogłosiła uroczyście wobec swych sojuszników i całego świata, w Odezwie Naczelnego Wodza do Polaków, iż, podjąwszy rzuconą sobie rękawicę, zamierza zwalczyć wroga całym wysiłkiem swej potęgi i odrodzić z trzech dzielnic znów Polskę Jedną, obejmującą i te kresy, które nam wydarła wiekowa germanizacyjna robota Prus.

Mamy przytym przeświadczenie, że zwycięstwo trójporozumienia przyczyni się do rozwoju konstytucjonalizmu w Rosji, co ze swej strony zapewnić jeno może trwa-

* Opublikowane w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 244 z dn. 3 września 1914 r.

ment des principes constitutionnels en Russie, ce qui de sa part ne peut qu'affermir la stabilité de la libre constitution de notre patrie, et assurer la solution de la question des nationalités etrangères, dans les provinces à la population mixte, dans l'esprit de tolérance et d'égalité des droits, chèr à l'idée démocratique polonaise et digne de ses traditions historiques.

2) Au contraire ni la Prusse, ni l'Autriche n'entreprirent de résoudre la question polonaise dans son ensemble. L'adresse des partis consolidés ne s'en rapporte à aucun document de portée historique, qui renfermerait des promesses à ce sujet. Elle ne fonde notre avenir que sur la magnanimité du monarque.

3) Contrairement à la déclaration du Haut Comité National la guerre ne fut ni déclarée ni faite par l'Autriche contre la Russie, mais par l'Allemagne contre l'univers entiers. L'Autriche y joue un rôle de puissance auxiliaire, qui exécute et qui exécutera les ordres de l'Allemagne ou plutôt de la Prusse.

4) Malgrée tout cela le Haut Comité National de la Galicie somme la Nation à faire des sacrifices au profit de l'alliance Austro-allemande, et de former des légions à augmenter par ce moyen le tribut de sang, consumé dans les trois provinces annexées.

Les légions polonaises entrerons en lutte fratricide au service de l'Allemagne, et combattront en défendant ses intérêts,—l'Appel le passe sous silence.

Le Parti Polonais Progressiste, pour les raisons susmentionnées, considère l'entreprise du Haut Comité National de la Galicie comme nuisible à la cause polonaise et requiert l'interruption de cette action.

łość przyszłego wolnego ustroju naszej ojczyzny oraz godnego polskich tradycji rozwiązania sprawy narodowościowej w dzielnicach o mieszanej ludności w myśl haseł tolerancji i równouprawnienia, tak drogich polskiej idei demokratycznej.

2) Natomiast, ani Prusy, ani nawet Austrja nie zamierzają uregulować sprawy polskiej w jej całokształcie. Odezwa zjednoczonych stronnictw galicyjskich nie powołuje się na żaden dokument historycznej doniosłości, któryby obejmował jakiekolwiek przyrzeczenia w tej mierze. Jedyną podstawą ma być wspaniałomyślność monarchy.

3) Wbrew Odezwie Komitetu Narodowego wojnę wydała i prowadzi nie Austrja z Rosją, lecz Niemcy przeciw całemu niemal światu. Austrja gra rolę pomocniczą, rolę państwa, które spełnia i spełniać będzie rozkazy Niemiec, a właściwie Prus.

4) Bez względu na taki stan rzeczy Naczelny Komitet Narodowy Galicyjski wzywa Naród do ofiar na rzecz przymierza niemiecko-austrjackiego, a mianowicie do tworzenia legjonów polskich, do pomnożenia w ten sposób daniny krwi, składanej we wszystkich trzech zaborach.

I mają pójść legjony polskie do walki bratobójczej na usługach Niemiec, w obronie ich interesów, — o tym Odezwa galicyjska całkowicie milczy.

Z tych wszystkich względów, Polska Partja Postępowa uznaje akcję, podjętą przez Naczelny Komitet Narodowy w Galicji, za zgubną dla sprawy polskiej i wzywa do jej zaprzestania.

Communiqué du Parti Progressiste Unifié. *

Le Parti Progressiste Unifié ayant mûrement examiné l'Appel du Cercle Polonais à Vienne, et la décision du Haut Comité National de la Galicie du 16 août a. c., motive son attitude envers celles-ci par les considérations suivantes:

1) la jonction de toutes les terres polonaises en un tout intégral est la condition indispensable de la renaissance politique de la Nation Polonaise;

2) la victoire des Allemands sur la coalition européenne éluderait ce moment de réunion de notre patrie démembrée, si ardemment désiré, et, en plus, exposerait en proie à l'action gérmanisatrice, outre les terres antérieurement annexées par la Prusse, la majeure partie du Royaume;

3) l'Autriche, il est vrai, a interrompu après Sadowa la persécution des Polonais et se décida à des concessions importantes au point de vue national et politique, mais elle le fit exceptionnellement dans son interêt propre, politique et économique, et elle n'eut jamais dans sa politique extérieure de programme, nettement tracé, envers l'ensemble territorial de la Pologne;

4) par suite de son alliance étroite avec les Allemands, et de son dépendance complète de la politique de Berlin, au moment actuel, l'Autriche ne peut laisser poser la question polonaise dans son acception large, même avec la meilleure volonté de ses hommes d'Etat.

5) le programme de la reconsolidation des terres polonaises et de la renaissance de la Pologne, peut ètre entièrement compris et puissament soutenu par les Etats,

* Publié dans le „Courrier de Varsovie“ („Kurjer Warszawski“) Nr. 246 du 6 septembre 1914.

Komunikat Polskiego Zjednoczenia Postępowego.*

Polskie Zjednoczenie Postępowe, rozpatrzywszy Odezwę Koła Polskiego w Wiedniu i uchwałę galicyjskiego Naczelnego Komitetu Narodowego z d. 16 sierpnia r. b. opiera swoje stanowisko na następujących założeniach:

1) Koniecznym warunkiem politycznego odrodzenia Narodu Polskiego jest złączenie w nierozerwalną całość wszystkich ziem polskich.

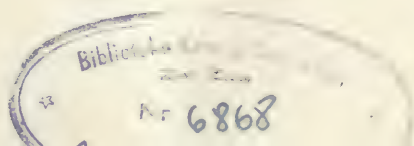
2) Zwycięstwo Niemiec nad koalicją europejską nietylko oddaliłoby gorąco oczekiwaną chwilę zjednoczenia rozdartej ojczyzny, lecz nadto oddałoby na łup germanizacji, oprócz zaboru pruskiego, jeszcze znaczną część Królestwa.

3) Austrja po Sadowie zaniechała wprawdzie ucisku Polaków i zdecydowała się na znaczne ustępstwa narodowo-polityczne, uczyniła to jednak wyłącznie we własnym politycznym i ekonomicznym interesie, w swej polityce zagranicznej natomiast nigdy nie miała żadnego programu w sprawie Polski, jako całości terytorjalnej.

4) Wskutek ścisłego sojuszu z Niemcami i zejścia w obecnej chwili na stanowisko zupełnej wobec berlińskiej polityki zależności, Austrja nawet przy najlepszej woli swych mężów stanu nie może do szerokiego postawienia sprawy polskiej dopuścić.

5) Hasła zjednoczenia ziem polskich i odrodzenia Polski mogą liczyć na pełne zrozumienie i silne poparcie państw, które stoją na czele koalicji przeciwko militarnemu despotyzmowi Prus; zwycięstwo wielkich demokracji zachodnich musi być z natury rzeczy tryumfem idei wolności ludów w stosunkach międzynarodowych. Wygrana

* Ogłoszony w „Kurjerze Warszawskim“ w Nr. 246 z dn. 6 września 1914 r.

qui sont en tête de la coalition contre le despotisme militaire prussien. La victoire des grandes démocraties occidentales sera par la nature des faits, le triomphe des idées de liberté des peuples dans les rélations internationales. La victoire de la Prusse serait, au contraire, une débacle des idées humanitaires et de la civilisation, notre intérêt national, par conséquant, est intimement lié avec la destruction de l'Etat Allemand actuel.

6) la formation des légions polonaises, „en étroite communication avec l'armée austro-hongroise" augmentera uniquement le tribut du sang polonais, répandu au nom du triomphe des étendards allemands et au détriment de la cause nationale;

le Parti Progressiste Unifié, marquant son attitude, reconnait la justesse des appréhensions, que les libertés politiques et nationales, dont jouissent les Polonais en Galicie, ne soient amoindries; il se rend compte, que la situation des Polonais dans l'Empire Russe n'a pas jusqu'ici changé, et il conçoit que l'élan patriotique fut la force motrice du désir d'employer l'enérgie nationale de la Galicie à un acte de coopération avec l'Autriche. Examinant cependant les motifs ci-dessus énoncés, il considère comme son devoir de donner expression définitive à sa conviction que l'action entreprise par le Haut Comité National en Galicie est préjudiciable par la cause polonaise, et en d'esaccord absolu avec l'attitude, prise spontanément pas l'énorme majorité de la Nation Polonaise.

Prus byłaby natomiast klęską humanitaryzmu i cywilizacji, wskutek czego nasz interes narodowy najściślej jest związany z pogromem dzisiejszego państwa niemieckiego.

6) Utworzenie legjonów polskich w „ścisłej łączności z armją austrjacko-węgierską" powiększy jedynie haracz krwi polskiej, wylewanej ku tryumfowi sztandarów niemieckich i ku krzywdzie sprawy narodowej.

Polskie Zjednoczenie Postępowe, określając swoje stanowisko, uznaje za zrozumiałe obawy, aby swobody polityczne i narodowe, z których Polacy w Galicji korzystają, nie zostały zmniejszone; zdaje sobie sprawę, że sytuacją Polaków w państwie rosyjskim dotąd żadnej zmianie nie uległa, i pojmuje, że zapał patrjotyczny był pobudką żądzy zużycia sił narodowych Galicji na czyn współdziałania z Austrją. Biorąc jednak pod uwagę względy poprzednio przytoczone, uważa za swój obowiązek dać stanowczy wyraz przeświadczeniu, że akcja, podjęta przez Naczelny Komitet Narodowy w Galicji, jest dla sprawy polskiej szkodliwa oraz całkowicie niezgodna ze stanowiskiem, zajętym żywiołowo wobec Prus przez ogromną większość Narodu Polskiego.

Déclaration du Généralissime à propos des francs-tireurs (Sokoli) du 24 août 1914. *

On constata la participation à la lutte des détachements des francs-tireurs (Sokoli) dans le rayon de notre action militaire contre l'Autriche, et pardessus on constata l'emploi des balles explosives. Quand je me suis adressé à la Nation Polonaise d'au delà des frontières avec les paroles d'amour fraternel de l'armée russe, j'avais pleine confiance en la loyauté des relations réciproques. Je ne suppose guère que le peuple polonais puisse escompter sur la magnanimité de la Grande Russie, tout en prenant part active à l'action hostile, et sous une forme aussi malhonnête que l'emploi des balles explosives. Je suis persuadé que le fait noté n'est qu'accidentiel. Je préviens dans son intérêt toute la population, que j'ai ordonné à mes troupes de ne pas considérer les détachements des francs-tireurs et d'autres pareils, comme parti combattant, et de sévir contre ses membres avec toute la rigueur de l'état de guerre.

Signé: Général-Adjudant

NICOLAS.

* Télégramme de l'agence de Pétrograd, réimprimé dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 400 du 30 août 1914 et dans tous les autres journaux polonais.

Oświadczenie Zwierzchniego Wodza Naczelnego o Sokołach z dn. 24 sierpnia 1914 r.*

W okręgu naszej akcji wojennej przeciw Austrjakom stwierdzono udział galicyjskich sokolskich organizacji polskich, przyczym stwierdzono używanie przez nie kul wybuchowych. Jeżeli zwracałem się do ludności zakordonowej polskiej ze słowami miłości braterskiej armji rosyjskiej,—byłem przekonany o lojalności wzajemnych stosunków. Nie przypuszczam ani na chwilę, aby ludność polska mogła liczyć na wspaniałomyślność Wielkiej Rosji, biorąc udział faktyczny we wrogiej nam akcji i przytym w formie tak niegodnej, jak używanie kul wybuchowych z obciętymi końcami. Wierzę głęboko, iż zauważony fakt jest przykrą przypadkowością. W interesie całej ludności zakordonowej polskiej uprzedzam, iż rozkazałem Najwyżej powierzonym mi wojskom nie uważać organizacji sokolskich i tym podobnych za stronę walczącą i z członkami tychże, wziętymi do niewoli, postępować z całą surowością praw czasu wojennego.

Podpisał: Generał-Adjutant

MIKOŁAJ.

* Telegram ajencji Petrogradzkiej, przedrukowany w „Nowej Gazecie“ w Nr. 400 z 30 sierpnia 1914 i we wszystkich innych pismach polskich.

Appel aux peuples de l'empire Austro-Hongrois. *

Le Généralissime adressa aux peuples austro-hongrois l'appel suivant, publié en 9 langues de différentes nationalités de l'Empire:

Peuples Austro-Hongrois! Le gouvernement viennois a déclaré la guerre à la Russie, quand celle ci, fidèle à ses traditions historiques, n'avait pas voulu abandonner la Serbie à son propre sort, et permettre de la réduire en esclavage.

Peuples Austro-Hongrois! Entré dans le territoire de l'Empire d'Autriche et de Hongrie, en tête des troupes russes, je vous déclare au nom du Grand Empereur Russe, que la Russie qui, mainte fois dans la passé, versait son sang pour la libération des peuples du joug ennemi, ne cherche d'autre profit que le rétablissement de l'empire du droit et de la justice. Et à vous aujourd'hui, peuples austro-hongrois, elle porte la liberté et la réalisation de vos tendances nationales.

Le gouvernement austro-hongrois durant des siècles semait la haine et la discorde entre vous, car son autorité reposait sur vos animosités. La Russie, au contraire, ne tend qu'à vous assurer la prospérité, la possibilité de développement national, vous conserver le patrimoine précieux de vos pères: votre langue et vos croyances, pour que, unis à vos frères, vous puissiez vivre en paix, à côté de vos voisins, respectant leur indépendence.

Je suis convaincu, que vous vous associerez à nous dans la poursuite de ce but. Je vous somme à accueillir partout les armées russes, en amis fidèles et champions de vos idéals élevés.

Généralissime, Général-adjudant

NICOLAS.

Août 1914.

*) Télégramme de l'agence de Pétrograd, réimprimé dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 432 du 17 septembre 1914, et dans tous les autres journaux polonais.

Odezwa do ludów Austro-Węgier *.

Zwierzchni Wódz Naczelny zwrócił się do ludów Austro-Węgier z następującą odezwą, wydrukowaną w dziewięciu językach narodowości, zamieszkujących Austro-Węgry:

„Ludy-Austro-Węgier! Rząd wiedeński wypowiedział Rosji wojnę za to, że Rosja, wierna swoim tradycjom historycznym, nie mogła pozostawić Serbii bez obrony i dozwolić na uczynienie jej niewolnicą.

Ludy Austro-Węgier! Wkraczając na czele wojska rosyjskiego w granice Austro-Węgier, w imieniu Wielkiego Cesarza Rosyjskiego, oświadczam wam, że Rosja, która nieraz już przelewała krew w sprawie uwolnienia narodów od jarzma cudzoziemskiego, do niczego nie dąży, jeno do przywrócenia panowania prawa i sprawiedliwości. Wam, ludy Austro-Węgier, niesie ona także wolność i urzeczywistnienie waszych pragnień narodowych.

Rząd austrjacko-węgierski w ciągu stuleci siał między wami niesnaski i nienawiść, ponieważ tylko na waszych rozterkach opierała się jego władza nad wami. Rosja, przeciwnie, dąży tylko do jednego, aby każdy z was mógł się rozwijać i cieszyć się pomyślnością, zachowując drogocenny skarb ojców: język i wiarę oraz aby, połączony z braćmi rodzonymi, żyć mógł w spokoju i zgodzie z sąsiadami, szanując ich niezależność.

Przekonany, iż będziecie ze wszystkich sił współdziałali w dopięciu tego celu, wzywam was, abyście wojska rosyjskie witali, jako wiernych przyjaciół i bojowników za wasze najszczytniejsze ideały.

Zwierzchni Wódz Naczelny, Generał-Adjutant

MIKOŁAJ".

Sierpień, 1914 r.

* Telegram ajencji Petrogradzkiej, przedrukowany w „Nowej Gazecie" w Nr. 432 z 17 września 1914 r. i we wszystkich innych pismach polskich.

Message aux Polonais des autorités à Czerniowce *

„La Parole Polonaise“ („Słowo Polskie“) de Léopol du 22 septembre 1914 cite le texte du message des autorités russes aux Polonais, affiché à Czerniowce en Bukovine imprimé en langues russe et polonaise dans une officine locale:

Message aux Polonais!

Appréciant la loyauté des Polonais, sujets russes, pendant cette guerre, il plut à Sa Majesté Impériale de faire annoncer à tous les Polonais que la guerre actuelle est faite pour la délivrance des Slaves, c'est à dire aussi des Polonais. Sa Majesté promet, que si Elle sort vainqueur de cette lutte, avec l'aide de Dieu, toutes les provinces de la Pologne démembrée, jusqu'ici sous la domination autrichienne, allemande ou russe, seront réunies en un corps autonome, et la Pologne reprendra une vie nouvelle sous la sceptre de l'Empereur Russe. Sa Majesté espère que tous les Polonais mettront de l'empressement à préter concours à l'oeuvre de la délivrance des Slaves en général, et des Polonais en particulier.

Le Généralissime des armées russes exprime son indignation, provoquée par la création par les Polonais de l'Autriche des compagnies de francs-tireurs (Sokoli) qui s'opposent aux armées russes les armes en mains. Il agira sans pitié envers ceux-là et, il ordonne de les fusiller, en cas de surprise, ne les considèrant pas comme combattants, en ennemis de l'idéal slave.

Czerniowce, le 27 août (9 septembre) 1914.

Général (signature).

* Réimprimé dans la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 461 du 2 octobre 1914.

Odezwa do Polaków, opublikowana przez władze rosyjskie w Czerniowcach, na Bukowinie.*

Lwowskie „Słowo Polskie" z d. 22 września 1914 podaje tekst odezwy władz rosyjskich do Polaków, rozlepionej w Czerniowcach na Bukowinie, odbitej w drukarni miejscowej w językach rosyjskim i polskim:

„Wezwanie do Polaków.

Ze względu na lojalne stanowisko rosyjskich Polaków do naszej wojny, Jego Cesarska Mość rozkazać raczył wszystkim Polakom oznajmić, że wojna obecna jest oswobodzeniem Słowian, między nimi i Polaków. Jego Cesarska Mość obiecuje, że, jeśli z Bożą pomocą zakończy zwycięzko wojnę, wszystkie części dawnej Polski, tak będące pod władzą niemiecką, jak austrjacką i rosyjską, zjednoczy w jedną całość autonomiczną i że odrodzi się Polska pod władzą Cesarza Rosyjskiego. Dlatego Jego Cesarska Mość spodziewa się, że wszyscy Polacy dołożą swych wszystkich starań, żeby pomódz dziełu oswobodzenia Słowian w ogólności i Polaków w szczególności.

Główny dowódca rosyjskiej armji oznajmia, że jest bardzo rozgoryczony tym faktem, że zagraniczni Polacy tworzą oddziały Sokołów i z bronią w ręku występują przeciw wojskom rosyjskim. Dla tych Sokołów będzie on bez litości i rozkazuje ich, na wypadek ujęcia, rozstrzeliwać, jako wrogów Słowiańśtwa, i nie będzie ich uważał za stronę wojującą.

Czerniowce, 27 sierpnia (9 września) 1914 r.

Generał (podpis)."

* Przedrukowana w „Nowej Gazecie" w Nr. 461 z dn. 2 października 1914 r.

Création du Comité Central Civique provisoire le 10 septembre 1914.*

En vigueur de l'autorisation du général-gouverneur de Varsovie le général de cavalerie Żylińskij un Comité Central Civique Provisoire fut formé sous la présidence du grand veneur de la Cour Essen, exerçant les fonctions du général-gouverneur de Varsovie, en vue de porter secours à la population du pays.

Son activité se rattache: au ravitaillement de la population, dépourvue de moyens d'éxistence pour cause de guerre, et s'il y a possibilité à la recherche travail,—à la surveillance au cours normal des travaux agricols et d'industrie, à la constatation des dommages materiels de la population, par suite de la guerre, et à la recherche des moyens de la rétribution des pertes, au controle et à la direction des comités locaux.

Sont membres du Comité Central Civique provisoire: MM-rs le prince Sévérin Czetwertyński, Ladislas Grabski, Stanislas Leśniowski, Adam Wieniawski, Czekanowski, S. Chrzanowski, T. Ruszkowski, Br. Łęcki, A. Wierzbicki, St. Karpiński, Alphons Bogusławski, St. Wojciechowski, Matwieiew, conseiller d'Etat, baron Tysenhausen, conseiller d'Etat, P. Sułchanow, conseiller d'Etat, S. Sklewickij, conseiller d'Etat, A. Warencew, conseiller-d'Etat, et Léo Łyszczyńskij, souscamérier de la Cour, membre référendaire.

Les decisions du Comité auront la force des ordonnances officielles.

La première séance eut lieu le 15 septembre 1914.

* D'après les rélations, publiées dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 421 du 11 septembre 1914, dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 252 du 11 septembre 1914, dans le „Messager" („Goniec") du 16 septembre 1914.

Utworzenie Czasowego Centralnego Komitetu Obywatelskiego dn. 10 września 1914 r.

*

Na mocy pozwolenia generał-gubernatora warszawskiego generała kawalerji, Żylińskija, utworzony został pod prezydencją p. o. generał-gubernatora, łowczego Najwyższego Dworu, Essena, czasowy Centralny Komitet Obywatelski w celu niesienia pomocy ludności generał-gubernatorstwa warszawskiego. Zakres działalności Komitetu obejmuje:

dostarczanie środków do życia osobom pozbawionym ich wskutek wojny oraz wyszukiwanie, w miarę możności, im pracy; czuwanie, aby praca zarówno rolna, jak przemysłowa toczyła się normalnie, ustalanie strat poniesionych przez ludność wskutek wojny, oraz obmyślanie środków na pokrycie owych strat, wreszcie kontrola i kierownictwo miejscowych komitetów obywatelskich.

Skład Czasowego Centralnego Komitetu Obywatelskiego tworzą: pp. Seweryn ks. Czetwertyński, Władysław Grabski, Stanisław Leśniowski, Adam Wieniawski, Czekanowski, Z. Chrzanowski, T. Ruszkowski, Br. Łęcki, A. Wierzbicki, St. Karpiński, Alfons Bogusławski, St. Wojciechowski, r. r. st. Matwiejew, r. r. st. bar. Tyzenhausen, r. r. st. P. Sułchanow, r. r. st. S. Sklewickij, r. r. st. A. Warencew i kamer-junkier Dworu Najwyższego Lew Łyszczyńskij, członek-referent.

Postanowienia Komitetu będą miały znaczenie rozporządzeń urzędowych.

Pierwsze posiedzenie odbyło się dn. 15 września 1914 roku.

* Według komunikatów, ogłoszonych w „Nowej Gazecie" w Nr. 421 z dn. 11 września 1914 r., w „Kurjerze Porannym" w Nr. 252 z dn. 11 września 1914 r. w „Gońcu" w Nr. 30 z dn. 16 września 1914 r. etc.

Le remerciement de Sa Majéste.*

A Lodz on afficha la déclaration suivante:

„Remerciement aux Polonais.

Sa Majesté a ordonné de remercier la population polonaise de la ville de Łodz pour les sentiments de fidelité et de soumission, exprimés à l'occasion de l'entrée en campagne. Ce que jai l'honneur de faire savoir à la population polonaise de la ville confiée à mes soins, suivant l'ordonnance de son Excellence le gouverneur de Piotrków du 5 septembre 1914 Nr. 18786.

Le président de la ville de Lodz, conseiller d'Etat Pieńkowski".

* Réimprimé dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 255 du 14 septembre 1914.

Najwyższe podziękowanie.*

W m. Łodzi rozlepiono następujące ogłoszenie:

„Podziękowanie Polakom.

Najjaśniejszy Pan Najwyżej rozkazać raczył podziękować ludności polskiej m. Łodzi za uczucia wiernopoddańcze, wyrażone z okazji rozpoczęcia działań wojennych. O czym, wskutek polecenia Jego Ekscelencji, pana gubernatora piotrkowskiego, z dnia 5 września 1914 r. za Nr. 18786, mam honor podać do wiadomości ludności polskiej powierzonego mi miasta. — Prezydent miasta Łodzi, rz. r. st. Pieńkowski".

* Przedrukowane w „Kurjerze Porannym" w Nr. 255 z dn. 14 września 1914 r.

Discours du dr. T. Rutowski, président de Léopol, aux autorités russes, et la réponse du représentant de ces autorités au Conseil Municipal de Léopol. *

Le „Courrier de Léopol“, („Kurjer Lwowski“) du 8 septembre 1914 rapporte les nouvelles suivantes de la vie politique de Léopol, après l'occupation de la ville par les armées russes:

„Samedi le 5 septembre 1914 soir le dr. T. Rutowski, exerçant les fonctions du président de Léopol, a présenté aux autorités russes le Conseil Municipal. Les conseillers se présentèrent en habits noirs avec leurs insignes de conseillers et les présidents avec leurs chaînes présidentielles.

„Le dr. T. Rutowski prononça le discours suivant en polonais, puis en français:

„Haute Représentation! Aprés une suite de grands avantages des armées russes, l'armée victorieuse occupa la capitale royale de Léopol. Les armées de la monarchie ne l'avaient pas défendue, et notre ville adorée, notre cité ancienne, qui fut pendant des siècles le grand centre de la vie nationale et politique, qui compte sept siècles de passé glorieux, ne fut pas exposée aux malheurs de lutte et de prise.

„La population de la ville de Léopol accueillit les armées russes avec dignité, calme et confiance.

„Jai l'honneur de présenter le Conseil Municipal en un tel complet que le permet l'état de guerre. Ja me tiens obligé de mentionner au Conseil que dans le cours des jours derniers, quand m'incomba la tâche de veiller sur la ville, j'ai rencontré chez les représantants des autorités russes des coeurs pleins de grandeur et de sentiments nobles, qui mettaient tout le soin qu'ils pouvaient à appliquer les dures lois de guerre avec humanité et ménagement pour notre ville.

En remerciements de ces sentiments élevés agréez les paroles de profonde reconnaissance, formulées au nom de la ville, et veuillez conserver pour l'avenir les mêmes dispositions pour notre ville et ses habitants.

* Réimprimé dans la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 437 du 19 septembre 1914.

Przemówienie prezydenta m. Lwowa dr. T. Rutowskiego do władz rosyjskich

i

odpowiedź przedstawiciela władz rosyjskich Radzie miejskiej we Lwowie*.

„Kurjer Lwowski“ z d. 8 września 1914 r. podaje następujące wiadomości z życia Lwowa po zdobyciu miasta przez wojska rosyjskie:

W sobotę dn. 5 września 1914 r. wieczorem p. o. prezydenta (d-r T. Rutowski) m. Lwowa przedstawił władzom rosyjskim Radę miejską. Radni stawili się w strojach czarnych z oznakami radzieckimi, prezydenci w łańcuchach, insygniach swej władzy.

Dr. T. Rutowski wygłosił następującą przemowę najpierw po polsku, a następnie po francusku:

„Świetna Reprezentacjo! Po szeregu wielkich przewag wojsk rosyjskich, armja zwycięska zajęła król.-stoł. miasto Lwów. Wojska monarchji nie broniły miasta Lwowa i nasze ukochane miasto, prastary gród, co przez wieki był wielkim centrum życia narodowego i państwowego, co ma siedm wieków wspaniałej przeszłości, nie będzie narażone na nieszczęście walki o zdobycie miasta.

Ludność miasta Lwowa przyjęła wojska rosyjskie z powagą, ze spokojem i ufnością.

Mam zaszczyt przedstawić Radę miasta Lwowa w komplecie, na jaki pozwala stan wojenny. Świetnej Radzie czuję się w obowiązku wypowiedzieć, że w ciągu dni ostatnich, w których dane mi było stać na straży miasta, znalazłem u przedstawicieli władz rosyjskich wielkie serca i szlachetne uczucia, i że twarde prawa stanu wojennego starali się oni wedle sił i względów w duchu humanitarnym dla naszego miasta spełniać.

Proszę przyjąć za te dowody wysokich uczuć słowa gorącej podzięki, które składam imieniem miasta, i proszę o zachowanie tych samych uczuć i nadal dla miasta i jego mieszkańców“.

* Przedrukowane w „Nowej Gazecie“ w Nr. 437 z dn. 19 września 1914 r.

„Un représentant des autorités russes répondit au Conseil Municipal en français en termes suivants:

„Je suis flatté de pouvoir lier connaissance avec vous. L'avenir est dans les mains de Dieu. J'ai proposé à M-r le maire de la ville de vous assembler ici non pour discuter les affaires politiques ou autres, mais cette affaire importante qui doit être aujourd'hui notre unique préocupation, d'assurer la possibilité d'existence aux citoyens de Léopol. J'ai l'occasion de travailler avec vos représentants, et j'espère que je ferais tout mon possible pour rendre meilleure la situation de votre magnifique ville, d'une manière aussi noble qu'ils l'ont fait. Je vous souhaite le meilleur résultat, les meilleurs effets de votre labeur".

Jeden z przedstawicieli władz rosyjskich odpowiedział Radzie miejskiej w języku francuskim, jak poniżej:

„Bardzo się cieszę, że mogę zawrzeć z Wanıi znajomość. Przyszłość jest w ręku Boga. Zaproponowałem merowi (prezydentowi) miasta, aby panów sprosił nie dla kwestji politycznej, albo innej, ale dla tej wielkiej sprawy, która dzisiaj musi być jedyną naszą myślą, aby zachować możliwość egzystencji dla obywateli m. Lwowa. Mając sposobność pracowania z reprezentantami Waszymi, mam nadzieję, że uczynię wszystko, co możliwe, aby ulżyć sytuacji waszego wspaniałego miasta (de votre magnifique ville) w sposób równie szlachetny, w jaki oni to uczynili. Życzę Wam najlepszego skutku, najlepszych wyników tej Waszej pracy".

Le discours du dr. T. Rutowski le 23 septembre 1914 à Léopol au général-gouverneur militaire de la Galicie le comte G. Bobrinskij et la réponse du comte. *

„Excellence!
Monsieur le général-gouverneur!

J'ai l'honneur de présenter à V. E. la Présidence du Corps Municipal de la capitale royale de Léopol et un groupe de ses conseillers marquants.

Il n'est pas sans notre intervention que les armées autrichiennes ont évacué Léopol sans coup férir, et notre ville ne devint pas l'enjeu de la lutte.

La population de cette ancienne cité slave et polonaise accueillit l'armée victorieuse avec calme, dignité et confiance.

On a sûrement signalé à V. E., que les armées en passage et celles d'occupation, ont trouvé, en un haut degré, soulagement et assistance chez la population.

Qu'il me soit permis d'exprimer à l'occasion la gratitude de notre ville envers l'ex-gouverneur militaire qui sût adoucir les moments les plus durs.

Excellence, Monsieur le Gouverneur, vous saisissez la direction du gouvernement dans un pays occupé, et dans sa capitale, où peu de jours avant on entendait de tous les côtés les coups des canons.

Permettez, Excellence, d'exprimer l'espoir à l'entrée en exercice de vos fonctions, non plus uniquement militaires, que notre capitale, ville royale au passé grandiose, et en même temps grande ville moderne, où la veille seulement la guerre terrible coupa le cours d'une vie exubérante, d'un travail civilisateur dans tous les domaines

* Réimprimé dans la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 457 du 30 septembre 1914.

Przemówienie prezydenta m. Lwowa, dr. T. Rutowskiego, do generał-gubernatora wojennego Galicji, Jerzego hr. Bobrinskija, i odpowiedź tegoż.*

„Ekscelencjo!

Dostojny Panie Generał-Gubernatorze!

Mam zaszczyt przedstawić Waszej Ekscelencji prezydjum stołecznego królewskiego m. Lwowa, oraz grono wybitnych przedstawicieli Rady tego miasta.

Nie bez przyczynienia się naszego—wojska monarchji austrjacko-węgierskiej ustąpiły ze Lwowa bez wystrzału—gród nasz nie był przedmiotem walki.

Ludność tego prastarego słowiańskiego i polskiego grodu przyjęła zwycięską armję ze spokojem, godnością i ufnością. Pewni jesteśmy, że W. E. jest powiadomiona, że przechodzące i okupujące wojska znalazły tu w niemałej mierze niejedną ulgę i ułatwienie.

Niech mi wolno będzie przy tej sposobności wyrazić wdzięczność miasta byłemu gubernatorowi wojennemu, który umiał łagodzić najcięższe chwile.

Obejmujesz Ekscelencjo, Dostojny Panie Gubernatorze, ster rządów w kraju okupowanym w jego stolicy, gdy zaledwie przed niewielu dniami słychać było grzmoty dział nieopodal naszego miasta.

Pozwól, Ekscelencjo, że w tak ciężkiej chwili, u progu Twoich rządów,—już nie wyłącznie wojskowych,—wyrazimy nadzieję, że ta stolica, ten gród królewski o wielkiej przeszłości dziejowej, a zarazem żywe, wielkie nowoczesne miasto, w którym dopiero co straszna wojna przerwała bujne życie, kulturalną pracę na wszystkich polach, postęp i pełny rozwój, znajdzie u Waszej Ekscelencji zrozumienie i życzliwą opiekę.

* Przedrukowane w „Nowej Gazecie“ w Nr. 457 z dn. 30 września 1914 r.

du progrès et du large développement, trouvera en V. E. sympathie et bienveillant patronnage.

Des bruits courent, et nous les croyons vrais, que la haute culture intellectuelle, la noblesse de sentiments et l'expérience de V. E. nous assure la protection, à laquelle nous confions l'avenir de notre ville.

En ce moment et en ce lieu nous vous prions, Monsieur le Gouverneur, de rendre possible, le plus tôt, le fonctionnement régulier de la Municipalité, de ses institutions économiques, intellectuelles et humanitaires — de son administration, qui seule se maintint à son poste dans la dernière crise, quand toutes les autres abandonnèrent le pays et l'Etat.

Nous prions aussi V. E. de vouloir bien venir en aide à la commune de la ville, et à ses habitants là, où nos forces ne suffisent plus à remplacer tous les autres agents, qui en étaient normalement chargé, devant les événements fatales qui s'abattirent sur notre ville.

Ce que nous demandons à V. E. au nom de la ville royale de Léopol, capitale de ce pays".

Son Excellence Monsieur le Général-Gouverneur le comte Bobrinskij, répondit en russe (Version française du texte officiel):

„Son Excellence le Général-Gouverneur Monsieur le comte vous remercie pour l'entretient de l'ordre et de la tranquillité dans la ville. Monsieur le comte croit volontiers que dans l'avenir aussi il trouvera auprès des Polonais un concours loyal et sincère dans le travail futur. C'est de vous, Messieurs, que dépend de conquérir la confiance de Monsieur le comte, car sans elle nul travail n'est possible ni efficace.

Monsieur le comte trouve indispensable de vous faire connaître, en grands traits, son activité prochaine.

Premièrement, la Galicie orientale et la Lemkovie des temps immémorables constituaient une partie essentielle de la Grande Russie. Dans ces terres la population

Dochodzą nas zewsząd wieści — tuszymy prawdziwe, — że w wysokiej kulturze, szlachetności uczuć i doświadczenia Waszej Ekscelencji, Panie Generał-Gubernatorze, znajdziemy orędownika, któremu też z ufnością oddajemy losy naszego miasta.

W tej chwili i na tym miejscu zanosimy do Ciebie, Dostojny Panie Generał-Gubernatorze, gorącą prośbę, ażebyś umożliwił co rychlej prawidłowe funkcjonowanie Zarządu miasta i jego gospodarczych, kulturalnych i humanitarnych zakładów, — administracji, którą jedyna przetrwała przesilenie ostatnie, gdy zawiodły wszystkie inne: kraj i państwo.

Prosimy też Ekscelencję, Dostojny Panie Gubernatorze, abyś raczył przyjść z pomocą gminie miasta i jego mieszkańcom, gdzie siły nasze, wobec ogromu konieczności spadłych na miasto w zastępstwie innych czynników do tego normalnie obowiązanych, sprostać nie będą mogły.

O to Cię prosimy w imieniu królewskiego miasta Lwowa — stolicy tego kraju".

JEksc. p. Generał-Gubernator, J. hr. Bobrinskij, odpowiedział przemówieniem w języku rosyjskim, które w przekładzie urzędowym brzmi, jak następuje:

„Jaśnie Wielmożny Pan Hrabia dziękuje Panom za porządek i spokój w mieście. Hrabia chętnie wierzy, że i nadal znajdzie ze strony Polaków zupełną i szczerą pomoc w nadchodzącej pracy. Od Was, Panowie, zależeć będzie utwierdzić zaufanie Pana Hrabiego do Was, gdyż bezeń żadna praca wspólna nie jest możliwa i pożyteczna.

Pan Hrabia uważa za niezbędne zapoznać Was, Panowie, z kierunkami obecnej Jego działalności.

Przedewszystkim Galicja Wschodnia i Lemkowszczyzna z dawien dawna stanowiły część rdzenną jedynej wielkiej Rusi. Na tych ziemiach ludność rdzenna zawsze była ruska, a zatym układ na tych ziemiach powinien się zasadzać na pierwiastkach rosyjskich. Pan Hra-

aborigène était toujours russe, et l'organisation de cette province doit être basée sur les principes russes. Monsieur le comte y introduira la langue, les lois, et l'administration russes. Ces éléments seront introduits avec certaine gradation, car Monsieur le comte trouve juste dans l'intérêt de la population de ne pas forcer le cours normal de la vie.

Par conséquent Monsieur le comte se borne pour commencer, à nommer les chefs des départements, des arrondissements et les membres de la police russes. Monsieur le comte autorise tout les organes des administrations locales, communales rurales et municipales à exercer leurs fonctions à conditions toutefois, que celle-ci prouvent leur loyauté envers les autorités russes. La diète ne sera pas convoquée. Les séances des Conseils des arrondissements, des Conseils communaux sont interdites. Toutes les associations, corporations et ligues sociales sont suspendues en leur fonctionnement pour toute la durée de la campagne. Leur réouverture est possible, à titre d'exception, par un permit special de Monsieur le comte, et pour chaque fois réitéré.

Tout ce qui est dit, se rattache au pays essentiellement russe.

Le passé historique de la Galicie occidentale est tout autre. La population y est d'origine polonaise. Quand nos armées délivreront cette partie de la Galicie, Monsieur le comte se conformera avec joie aux principes, formulés dans l'Appel du Généralissime le Grand Duc Nicolas Nicolaiewitch aux Polonais, sous condition, bien entendu, que la Nation Polonaise manifeste envers les armées, et les autorités russes des sentiments de bienveillance. Monsieur le comte est persuádé que la Nation Polonaise, appelée par la Russie à un nouvel avenir heureux, comprendra la grande importance du moment actuel.

S'adressant à Messeigneurs les Evèques Monsieur le comte ne fait aucune distinction en matière de religion entre les deux Galicies. La devise de Monsieur le comte

bia będzie tu wprowadzał rosyjski język, prawo i urządzenia państwowe. Pierwiastki te, rozumie się, będą wprowadzane z pewną stopniowością, gdyż Pan Hrabia uważa za potrzebne w interesach ogółu ludności nie gwałcić normalnego biegu życia w kraju.

Wobec tego Pan Hrabia na początek ograniczy się do mianowania gubernatorów rosyjskich, rosyjskich naczelników powiatów i rosyjskiej policji. Wszelkie zaś organy samorządu miejscowego, jak magistraty, gminy włościańskie i t. p. Pan Hrabia dopuści do pełnienia obowiązków, rozumie się, pod warunkiem, że organy te okażą się wiernymi dla władzy rosyjskiej. Sejm nie będzie zwołany. Zabrania się posiedzeń Rad powiatowych, miejskich i Rad gminnych. Działalność wszelkich stowarzyszeń, zgromadzeń, związków społecznych zawiesza się na cały czas akcji wojennej. Otwarcie działalności tychże towarzystw może nastąpić jedynie za szczególnym zezwoleniem Pana Hrabiego i to w każdym wypadku zosobna.

Wszystko wyżej wypowiedziane przez Pana Hrabiego odnosi się wyłącznie do ziemi rdzennie rosyjskiej.

Historyczna przeszłość Galicji Zachodniej zupełnie inna. Ludność jej — polska. Kiedy wojska nasze oswobodzą tę część Galicji, to Pan Hrabia z radością zastosuje tam zasady wyrzeczone w Odezwie Zwierzchniego Wodza Naczelnego Wielkiego Księcia Mikołaja Mikołajewicza do Narodu Polskiego, rozumie się, oczywiście pod warunkiem, że Naród Polski okaże się dla wojsk rosyjskich i władzy rosyjskiej życzliwy. Pan Hrabia jest pewny, że Naród Polski, powołany przez Rosję do nowej jasnej przyszłości, zrozumie pełnię znaczenia dlań obecnej chwili dziejowej.

Zwracając się do Przewielebnych Księży Biskupów, Pan Hrabia nie czyni żadnych różnic w kwestji religijnej między obiema częściami Galicji. Hasło Pana Hrabiego jest: zupełne uszanowanie wszystkich wyznań i zupełna to-

est: la tolérance absolue et le respect de tous les cultes. Le clergé a, grâce à Dieu, une influence énorme sur la population, et c'est de lui que dépend de ramener les esprits, fortement ebranlés par les calamités. Cependant Monsieur le comte ne souffrira aucun acte d'hostilité, ostensible ni déguisé, contre la religion orthodoxe.

Actuellement Monsieur le comte a deux charges à remplir: primo, de veiller à la securité des arrières gardes de notre armée, pour qu'elle puisse continuer sa marche victorieuse en avant sans détourner ses regards, secundo, le soin d'organiser les pays occupées de la Galicie, de pourvoir aux besoins de la population paisible. Il est évident que des deux préoccupations la première est la plus importante. Selon ses forces et ses moyens Monsieur le comte s'occupera aussi de l'autre question.

Le travail créateur exige le temps, surtout dans les conditions actuelles, c'est pourquoi Monsieur le comte vous invite, Messieurs, à prendre patience indispensable. Sous ce rapport votre concours, Messieurs, aussi bien que celui de la population, sera précieux et effectif pour Monsieur le comte, et lui permettra de travailler pour le bien du pays. Monsieur le comte profite de la bonne occasion pour vous signifier cathégoriquement, et de prévenir en vos personnes toute la population de la Galicie, que la moindre effort de contrecarrer ouvertement ou secrètement aux ordonnances du gouvernement sera puni avec toute la rigueur de l'état de guerre, et de la loi martiale sans égards ni à la situation, ni à la classe sociale du contravenant, et ne cédant, en général, à aucune considération.

Vous connaissez la large compétence, accordée à Monsieur le comte dans ce qui est repression des délits contre l'Etat Russe. Monsieur le comte espère qu'il n'y aura pas lieu d'y recourir. Monsieur le comte agira avec pleine confiance, et est disposé à satisfaire aux demandes

lerancja. Duchowieństwo, chwała Bogu, ma ogromny wpływ na naród, dlatego od duchowieństwa zależeć będzie wpłynąć na duchowy spokój narodu, silnie wstrząśniętego klęskami. Żadnych zaś jawnych lub skrytych wystąpień, skierowanych przeciw wierze prawosławnej, Pan Hrabia nie dopuści.

W czasie obecnym ma Pan Hrabia polecone dwa zadania: pierwsze z nich, wszelkimi środkami zabezpieczyć tyły naszej armii, aby wojska nasze zwycięsko postępowały naprzód, nie oglądając się wstecz, a drugie— to troska co do urządzenia zajętych przez nas części Galicji i troska co do potrzeb ludności spokojnej. Rozumie się, że z tych dwóch zadań główne jest pierwsze. W miarę sił i możności Pan Hrabia zajmie się i kwestją drugą.

Praca twórcza, szczególnie w warunkach obecnych, wymaga czasu, dlatego też Pan Hrabia wzywa Panów, by zachowali konieczną cierpliwość. Pod tym względem pomoc tak Wasza, Panowie, jak zarówno pomoc ze strony ludności, będzie dla Pana Hrabiego nadzwyczaj cenną i dodatnią, pozwoli mu pracować dla dobra kraju. Pan Hrabia korzysta ze sposobności widzenia się z Panami, aby stanowczo zaznaczyć i za pośrednictwem Panów przestrzedz całą ludność Galicji, że najmniejszy zamiar przeciwdziałania w sposób tajny lub jawny rządowym rozporządzeniom Pan Hrabia będzie karał, stosując wszelki rygor czasu wojennego i sądu polowego, nie bacząc ani na stanowisko, ani na stan, i nie ustępując przed żadnymi ubocznymi względami.

Wiadomy jest Panom szeroki zakres władzy udzielonej Panu Hrabiemu dla ukrócenia przestępstw przeciw państwowości rosyjskiej, jednakże Pan Hrabia ma nadzieję, że nie będzie zmuszony uciekać się do takowej. Do tych zaś, którzy okażą działalności Pana Hrabiego szczere współczucie i współdziałanie, Pan Hrabia odniesie się z pełnym zaufaniem i gotowością zadośćuczynienia wszelkim życzeniom rozumnym.

raisonnables de ceux qui entrerons dans ses idées et coopéreront à son travail.

La population pauvre de la Galicie a beaucoup souffert de la guerre. Dieu le veuille, que nous puissions lui assurer la paix et la prospérité auxquelles peuvent aspirer tous les sujets fidèles de Sa Majesté l'Empereur de Russie."

Biedna ludność Galicji wiele ucierpiała z powodu wojny. Daj Boże, abyśmy wspólnemi siłami jak najprędzej uspokoili ludność i zapewnili jej dobrobyt, na który wszyscy wierni poddani Najjaśniejszego Pana i Cesarza Rosji mają prawo liczyć".

Communiqué du général-gouverneur militaire de Varsovie et de ses environs. *

Lors du passage des troupes par la ville et ses environs la population manifestait beaucoup d'égards et de bienveillance, qui prenaient quelquefois un caractère émouvant.

Ayant appris ces faits le Généralissime me confia le soin d'exprimer Sa reconnaissance envers la population de Varsovie et de ses alentours.

Ce que je publie présentement dans le département qui m'est confié.

Le 23 septembre (6 octobre) 1914. Citadelle Alexandrienne de Varsovie. Le général-gouverneur militaire de la ville de Varsovie et de ses environs, général-lieutenant TURBIN.

* Réimprimé dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 278 du 7 octobre 1914.

Komunikat wojennego generał-gubernatora m. Warszawy i najbliższych okolic. *

Podczas przechodzenia przez Warszawę i okolice oddziałów wojskowych ludność miejscowa okazywała im względy i przychylność, przybierające niekiedy bardzo wzruszający charakter.

Dowiedziawszy się o tym, Głównodowodzący polecił mi wyrazić szczere Jego podziękowanie dla ludności Warszawy i okolic.

Ogłaszam o tym w powierzonym mi generał-gubernatorstwie.

23 września (6 października) 1914 r. Warszawska Aleksandrowska Cytadela. Wojenny generał - gubernator m. Warszawy i okolic, generał-lejtenant TURBIN.

* Przedrukowany w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 278 z dn. 7 października 1914 r.

Message du général-gouverneur militaire de Varsovie et de ses environs. *

Sur l'ordre du commandant de l'armée je déclare aux habitants du gouvernement confié à mes soins, de ne pas s'inquiéter des événements qui se déroulent, car la défense de Varsovie sera poussée jusqu'à son suprême effort.

Le 29 septembre (12 octobre) 1914.

Signé: général-lieutenant TURBIN.

* Affiché aux coins des rues de Varsovie et publié dans tous les journaux polonais, par exemple, dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 479 du 13 octobre 1914.

Zawiadomienie wojennego generał-gubernatora m. Warszawy i najbliższych okolic.*

Z polecenia dowódcy armji ogłaszam ludności powierzonego mi generał-gubernatorstwa, że może ona zachowywać się spokojnie wobec nadchodzących wypadków, ponieważ obrona Warszawy będzie doprowadzona do najwyższego napięcia.

29 września (12 października) 1914 r.

Podpisano: generał-lejtenant TURBIN.

* Rozlepione na rogach ulic m. Warszawy i opublikowane we wszystkich gazetach, jak nprz. w „Nowej Gazecie" w 479 z 13 października 1914 r.

Démenti du général-gouverneur militaire de Léopol le comte G. Bobrinskij. *

J'ai appris, que les autrichiens font courir des bruits en Galicie, que la Généralissime désavoua ses promesses, exprimées dans son Appel aux Polonais pour raison, que ces derniers luttaient dans la légion polonaise contre la Russie. On rapporte que ces personages malintentionnés repandent, comme preuve, des manifestes falsifiés du Grand Duc. Je suis autorisé de déclarer que les bruits sur le changement des opinions du Grand Duc ne peuvent se rapporter à ces elements slaves, qui s'étaient unis contre leur ennemi mortel.

* Télégramme de l'agence de Pétrograd du 20 septembre 1914, réimprimé dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 292 du 21 septembre 1914 et dans tous les journaux polonais.

Zaprzeczenie generał-gubernatora wojennego Galicji, Jerzego hr. Bobrinskija.*

Otrzymałem wiadomości, że Austrjacy w Galicji rozpowszechniają pogłoski usilne, że Wódz Naczelny jakoby cofnął obietnice, wyrażone w Odezwie do Polaków wobec tego, że ci ostatni walczyli w legjonie polskim przeciw Rosji. Na potwierdzenie tego, jednostki złośliwe, według pogłosek, rozpowszechniają fałszywe manifesty Wielkiego Księcia. Jestem upoważniony do oświadczenia, że pogłoski o zmianie, która jakoby zaszła w poglądach Wodza Naczelnego, nie mają żadnej podstawy wśród Słowian, którzy się zjednoczyli przeciwko swemu odwiecznemu wrogowi.

* Telegram ajencji Petrogradzkiej, przedrukowany w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 292 z dn. 21 października 1914 r. i we wszystkich innych pismach polskich.

Remerciements de Sa Majesté. *

Le 24 octobre 1914 à 9 heures à la gare de Pétrograd à Varsovie se sont rassemblées toutes les associations existantes locales pour porter secours aux blessés et une foule de public. Son Altesse Impériale le Duc d'Oldenbourg apparut au public réuni et lui adressa l'allocution suivante:

„Sa Majesté est informé du travail harmonieux, intrépide et dévoué des habitants de Varsovie et de ses environs dans les jours récents, si difficiles pour le pays.

„Sa Majesté Me charge de venir ici, et de remercier en vos personnes au nom de Leurs Majestés l'Empereur et les Impératrices tous ceux, qui sacrifièrent leurs peines pour la Grande cause."

* Réimprimés dans le „Courrier du Soir" („Kurjer Wieczorny") Nr. 72 du 24 octobre 1914 etc.

Podziękowanie Najjaśniejszego Pana.*

Dnia 24 października 1914 r. o g. 9 rano na dworcu Petrogradzkim w Warszawie zebrali się przedstawiciele wszystkich istniejących w mieście organizacji dla niesienia pomocy rannym oraz tłumy publiczności. Do zebranych wyszedł Jego Cesarska Wysokość Książę Oldenburski i zwrócił się z następującemi słowy:

„Najjaśniejszy Pan uwiadomiony jest o zgodnej, nieustraszonej i pełnej poświęcenia pracy mieszkańców miasta Warszawy i okolic w dopiero co przeżytych ciężkich dla kraju dniach.

„Najjaśniejszy Pan rozkazał Mi przybyć tutaj i w osobach waszych wyrazić serdeczne podziękowanie Najjaśniejszego Pana i Najjaśniejszych Pań wszystkim, którzy dali swą pracę dla Wielkiej sprawy".

* Przedrukowane w „Kurjerze Wieczornym" w Nr. 72 z dn. 24 października 1914 r. etc.

Echange des dépêches à l'occasion de la délivrance de Varsovie entre Sa Majesté l'Empereur et Son Excellence Monseigneur l'Archevêque de Varsovie. *

Son Excellence l'Archevêque de Varsovie, Monseigneur Alexandre Kakowski, fut honoré par le télégramme suivant de Sa Majesté l'Empereur, du chateau de Tsarskoje Sело:

„A l'Archevêque catholique-romain Kakowski Varsovie.

Je rends grâce à Dieu de la préservation de Varsovie de l'occupation ennemie. Je prends part de tout mon coeur à la joie de vos ouailles. Je remercie tout le monde pour les prières et les sentiments de dévouement.

NICOLAS."

Cette dépêche est une reponse à la suivante, envoyée à Sa Majesté par Son Excellence Monseigneur l'Archevêque le 23 octobre 1914:

„A Sa Majesté l'Empereur, de Varsovie, sauvée de l'ennemi, par la Bonté Divine et la volonté de Votre Majesté.

Ayant servi l'office solennel de grâce, j'ose déposer aux pieds de Votre Majesté les sentiments de profonde gratitude et de dévote soumission. L'Archevêque catholique-romain de Varsovie Alexandre Kakowski."

* Publiée dans la „Gazette de Varsovie" („Gazeta Warszawska") Nr. 292 du 24 octobre 1914.

Wymiana depesz z powodu ocalenia Warszawy, między Jego Cesarską Mością Najjaśniejszym Panem i Jego Ekscelencją księdzem Arcybiskupem Warszawskim.*

J. E. Arcybiskup Warszawski, Ks. dr. Aleksander Kakowski, zaszczycony został następującą depeszą Najjaśniejszego Pana z pałacu Carskosielskiego:

„Rzymsko-katolicki Arcybiskup Kakowski Warszawa. Dziękuję Bogu za ocalenie Warszawy od zajęcia jej przez wroga. Sercem dzielę radość Waszej owczarni z tego powodu. Dziękuję wszystkim za modlitwy i wyrażone uczucia oddania.

MIKOŁAJ".

Depesza ta jest odpowiedzią na następujący telegram, wysłany do Najjaśniejszego Pana przez J. E. ks. Arcybiskupa w dniu 23 paźdz. 1914 r.:

„Do Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana z ocalonej przy pomocy Bożej i z woli Waszej Cesarskiej Mości od najścia wroga Warszawy.

Odprawiwszy uroczyste nabożeństwo dziękczynne, ośmielam się złożyć u stóp Waszej Cesarskiej Mości, w imieniu swoim i swojej owczarni, uczucia najgłębszej wdzięczności i wiernopoddańczego oddania. Rzymsko-katolicki Arcybiskup warszawski Aleksander Kakowski."

* Przedrukowane w „Gazecie Warszawskiej" w Nr. 292 z dn. 24 października 1914 r.

Déclaration du général de l'infanterie Ewert. *

Polonais!

Nos officiers blessés, nos soldats et nos transfuges, qui se sauvaient des mains de l'ennemi, et qui s'arrêtaient en passant à Radom et dans le département, s'expriment avec la plus profonde reconnaissance de votre conduite envers eux. Vous avez soigné les malades et les blessés, vous avez nourri les affamés, vouz avez vêtu et caché ceux qui fuyaient la captivité ennemie, vous leur avez donné de l'argent et vous les avez réconduits dans nos troupes.

Recevez donc de ma part, de tous les grades de mon armée, et de toute la terre Russe en même temps, un chaleureux „Dieu vous paye“ pour votre cordialité, pour votre hospitalité et votre bonté slave.

Le commandant de l'armée, le général de l'infanterie EWERT.

* Affichée aux coins des rues de Radom, réimprimée dans la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 527 du 10 novembre 1914. Dimensions de l'affiche originale: 325 mm. × 498 mm.

Odezwa generała Ewerta. *

ПОЛЯКИ!

Наши раненые офицеры и солдаты, а также наши плѣнные, попавшіе въ руки враговъ и проходившіе и останавливавшіеся въ городѣ Радомѣ и Радомской губерніи, съ глубокой признательностью отзываются о Вашемъ сердечномъ къ нимъ отношеніи. Вы лѣчили ихъ, ухаживали за ранеными, кормили голодныхъ, одѣвали и укрывали отъ врага бѣжавшихъ изъ плѣна, давали имъ денегъ, провожали къ нашимъ войскамъ.

Примите же отъ меня и отъ всѣхъ чиновъ ввѣренной мнѣ арміи, а вмѣстѣ съ нами и отъ всей земли Русской горячую сердечную благодарность за Вашу ласку, за Вашу славянскую отзывчивость и доброту.

Командующій арміей,
генералъ отъ инфантеріи ЭВЕРТЪ.

POLACY!

Nasi ranni oficerowie i żołnierze, jak również nasi jeńcy, którzy dostali się w ręce wroga i przechodząc zatrzymywali się w m. Radomiu i gub. Radomskiej, z głębokiem uznaniem wyrażają się o Waszem serdecznem obejściu sie z nimi. Wy leczyliście ich, opiekowali się rannymi, karmili głodnych, odziewali nagich i ukrywań od wroga, uciekających z niewoli, dawali pieniądze i przeprowadzali do naszych wojsk.

Przyjmijcie więc odemnie i od wszystkich stopni podwładnej mi armji a razem z nami od całej Ruskiej ziemi gorące serdeczne „Bóg zapłać" za Waszą serdeczność, za Waszą Słowiańską gościnność i dobroć.

Komenderujący armią
generał od infanterji EWERT.

* Rozlepiona na rogach ulic m. Radomia. Przedrukowana w „Nowej Gazecie" Nr. 527 z dn. 10 listopada 1914 r. Wymiary oryginału: 325 mm. × 498 mm.

Déclaration du Comité National Polonais. *

Compatriotes!

Quant éclata la guerre actuelle, toute la Nation apprecia au même moment que son histoire change de face, que tout son avenir est engagé.

Le plus terrible ennemi de la Pologne qui lui jura l'anéantissement complet, et qui exerçait son influence largement avec une ruse éprouvée, et excitait toutes les forces contre nous, s'est déclaré ouvertement ennemi, non seulement de nous, mais de l'Europe entière. Et nous qui jusqu'ici avons défendu dans une lutte desesperée de tous les jours les foyers de nos pères, nous voyons subitement les armes de toutes les grandes puissances du monde — la Russie, la France, l'Angleterre soulevées contre lui.

Nous nous sommes toujours rendu compte de quel côté est notre devoir. La pensée de toutes les classes de notre société, et l'instinct sain de la souche de Piast nous l'a indiqué sans hésitation.

Le désastre des Allemands dans cette lutte c'est notre victoire.

A notre attitude la Russie a répondu par l'Appel du Généralissime, par un appel qui nous assure la réalisatian de nos rêves sacrés, la réintegration du corps démembré de la Nation, son existence et son libre développement. Cette annonce retentit d'un écho formidable chez les alliés occidentaux de la Russie: on reconnut que la jonction des parties de la Pologne est une des grandes causes de cette guerre sanglante, une oeuvre qui doit être accomplie. Notre Nation l'accueillit avec d'autant plus

* Publiée dans la „Gazette de Varsovie" („Gazeta Warszawska") Nr. 325 du 26 novembre 1914.

Odezwa Komitetu Narodowego Polskiego.*

Rodacy!

Gdy wybuchła obecna wojna, Naród nasz w jednej chwili odczuł, że w dziejach jego odwraca się wielka karta, że waży się cała jego przyszłość.

Najstraszniejszy wróg Polski, który poprzysiągł jej zagładę doszczętną, a który dotychczas z wypróbowaną przebiegłością wpływy swe szeroko roztaczał i wszelkie siły przeciwko nam uzbrajał—naraz stanął otwarcie, jako wróg nietylko nasz, ale całej niemal Europy. I my, cośmy dotąd w rozpaczliwej walce codziennej bronili przed nim siedzib naszych ojców, ujrzeliśmy nagle podniesiony przeciw niemu oręż wielkich potęg świata, — Rosji, Francji, Anglji.

Rozumieliśmy zawsze, po której stronie nasze miejsce. Wskazała je bez wahań myśl wszystkich warstw Narodu, zdrowy instynkt piastowego ludu.

Klęska Niemiec w tej walce—to nasze zwycięstwo.

Na naszą postawę Rosja odpowiedziała Odezwą Zwierzchniego Wodza armji, Odezwą, zapowiadającą ziszczenie najświętszych naszych pragnień, zjednoczenie rozdartego ciała Narodu, jego byt i rozwój swobodny. Zapowiedź ta odbiła się silnym echem u zachodnich Rosji sprzymierzeńców: zjednoczenie Polski uznano za jedno z wielkich zadań tej krwawej wojny, zadań, które spełnione być muszą. Z tym większym zapałem przyjął ją nasz Naród. Głośno, przed całym światem wyrażony został cel, który przed nami zajaśniał od chwili wybuchu wojny.

Wobec tego celu, wobec wysiłków i ofiar, które do jego urzeczywistnienia prowadzą, wszystkie nasze walki i męczarnie dnia wczorajszego odeszły w przeszłość. Je-

* Przedruk z „Gazety Warszawskiej“ z Nr. 325 z 26 listopada 1914 r.

d'enthousiasme. Le but de cette guerre qui du premier moment luissait à nos yeux, fut proclamé ouvertement devant le monde entier.

En face de ce but, en face des efforts et des sacrifices qui conduisent à sa réalisation, toutes nos luttes et nos souffrances s'engourdissent avec le passé. Une seule cause reste vivante—la destruction de la puissance menaçante de la Prusse, et la jonction des terres polonaises sous le sceptre du Monarque Russe.

Autour de cette cause s'est réunie toute la Nation, elle dirigea ses efforts vers cette fin.

La majorité eut conscience dès le début que si cette union doit trouver expression dans une action commune, celle-ci doit se soumettre à une direction unique. Nous avons compris que ce moment important refoule à l'arrière plan tous les programmes pour lesquels on lutte, et on luttera encore, que durant cette guerre tous les partis doivent se taire. La Nation, agissant comme integrité, doit créer un corps national unique, capable de donner une expression active à la volonté de son énorme majorité. L'oeuvre de la création de ce corps, de cette direction, a du être entreprise par ceux qui, en premier lieu, son responsables de la politique nationale.

Les soussignés, députés du Royaume de Pologne aux deux corps législatifs de l'Etat, les anciens députés et les chefs du travail social dans notre pays, s'associèrent dans l'intention de grouper tous leurs compatriotes dans la poursuite de la même cause, sans différences de convictions et de programmes, d'accord uniquement sur l'acception de cette cause unique, et appelés à exprimer les voeux formulés déjà par la Nation. Ne pouvant pas, dans les condictions actuelles, rassembler tous ceux qu'ils désireraient voir dans leur cercle, et se proposent le complètement de ses cadres au fur et à mesure de l'extension de leur travail, ils se rendent compte qu'un plus long atermoiement dans l'entrée en action occasionnerait un grand tort pour notre cause. C'est pourquoi les sous-

dna tylko przed Narodem stanęła sprawa:—rozbicie złowrogiej potęgi niemieckiej i zjednoczenie Polski pod berłem Monarchy Rosyjskiego.

Dokoła tej sprawy zjednoczył się nasz Naród, ku temu celowi swe wysiłki zwrócił.

Od początku też ogół nasz uznał, że, jeżeli ta jedność myśli w zgodnym działaniu ma znaleźć swój wyraz, działanie to w jedno kierownictwo ujęte być musi. Zrozumieliśmy, że ta wielka chwila dziejowa odsuwa na bok wszelkie programy, o których urzeczywistnienie walka się toczyła lub toczyć będzie w przyszłości, że na czas wojny muszą zamilknąć stronnictwa. Naród, działający jako całość, musi wydać jedną, narodową organizację, zdolną dać czynny wyraz ujawnionej woli olbrzymiej jego większości. Zadanie stworzenia tej organizacji, tego kierownictwa musiało być podjęte przez tych, którzy przedewszystkim za politykę kraju są odpowiedzialni.

Podpisani posłowie Królestwa Polskiego do obu ciał prawodawczych państwa, byli posłowie oraz kierownicy pracy społecznej w kraju, połączyli się w celu skupienia około wspólnej sprawy wszystkich rodaków, bez różnicy przekonań i poglądów, zgodnych jeno w pojęciu tej jednej sprawy i przeto wyrażających dziś ujawnioną wolę Narodu. Nie mogąc ze względu na warunki chwili, skupić wszystkich, którychby w swym gronie widzieć pragnęli i zakładając sobie uzupełnianie swych kadrów w miarę postępu pracy, rozumieją oni, że dalsza zwłoka w rozpoczęciu tej pracy pociągnęłaby wielką dla sprawy naszej szkodę. Dlatego podpisani łączą się dziś w Komitet Narodowy Polski, tworząc tym podstawę do organizacji politycznej Narodu, wyrażającej jego naczelne dążenie, jednoczącej go w myśli i w czynie.

Naród nasz dziś wszystkiemi siłami stara się do zwycięstwa nad Niemcami przyczynić. Młódź nasza pośpieszyła z zapałem do szeregów armji rosyjskiej, w której za wielką sprawę walczą setki tysięcy synów naszej ziemi; ludność polska okazała gorące współdziałanie tej armji,

signés se constituent aujourd'hui en Comité National Polonais, créant la base d'un corps politique National, porte-parole des tendances capitales de la Nation, l'unifiant en idée et en action.

Notre nation applique toutes ses forces pour contribuer à la victoire sur les Allemands. Notre jeunesse accourt avec enthousiasme dans les rangs de l'armée russe, où des centaines des milliers des fils de notre patrie combattent pour la grande cause: la population polonaise a porté un concours empressé à cette armée, elle a tout entrepris pour la secourir dans la lutte avec l'ennemi redoutable; et quand la guerre porta dans nos territoires le dévastement inévitable, la ruine materielle et la détresse, nous souffrons ces désastres avec tranquillité, confiants en un avenir radieux de notre patrie. L'ennemi ne nous intimida pas par sa force, même au moment où il atteignit les portes de notre capitale, ni ne nous seduisit pas par ses promesses; le peuple maintint le calme devant le danger, et repondit de mépris aux promesses.

Cette attitude inébranlable nous l'avons gardée non seulement dans les contrées libres d'ennemi, mais là aussi, où il sejourna longuement et où il proclama sa domination établie.

Le calcul sur les détachements militaires polonais formés en Autriche, dans lesquels on attira une partie de la jeunesse mal avisée, leurrée par les devises patriotiques les trompa aussi. Ces détachements déstinés à entrainer la population du Royaume de Pologne dans le vues de l'Allemagne et de l'Autriche, ont rencontré la malveillance et la résistance dans toutes les couches sociales qui avaient bonne conscience de leur tâche dans ce moment historique.

L'intrigue ingénieuse du gouvernement autrichien qui créa des apparences de collaboration de tous les éléments de la vie politique en Galicie à cette action militaire ne servit pas à grand'chose. Il est certain en ce moment que les légions des francs-tireurs ont soulevé contre elles l'opinion non seulement du Royaume de Po-

uczyniła wszystko, by jej pomódz w walce z potężnym wrogiem; a gdy wojna wniosła na ziemie nasze nieuniknione spustoszenie, ruinę mienia i nędzę, znosimy te klęski ze spokojem, ufni w jasne jutro ojczyzny. Wróg nie zatrwożył nas swą potęgą, nawet gdy stanął u wrót stolicy kraju, ani nie złudził nas swemi obietnicami; wobec pierwszej ogół nasz zachował niewzruszony spokój, na drugie odpowiedział pogardą.

I tę niezachwianą postawę zachowaliśmy nietylko w części kraju, do której wróg nie wtargnął, ale i tam, gdzie przez dłuższy czas przebywał i posiadanie swoje za utrwalone ogłaszał.

Zawiodły go również nadzieje na utworzone w Austrji polskie oddziały zbrojne, do których pociągnięto część nieświadomej, złudzonej narodowemi hasłami młodzieży. Oddziały te, przeznaczone do przeciągnięcia ludności Królestwa na stronę Austrji i Niemiec, napotkały niechęć i opór we wszystkich warstwach społeczeństwa, mającego jasną świadomość swych celów w tej wielkiej dziejowej chwili.

Nie pomogła zręczna intryga rządu austrjackiego, która na krótki czas wytworzyła pozory poparcia tej akcji zbrojnej przez wszystkie żywioły polityczne Galicji. Dziś jest rzeczą jawną, że oddziały strzeleckie miały i mają przeciwko sobie nietylko opinję Królestwa i zaboru pruskiego, ale także i większości rodaków naszych w dzielnicy austrjackiej.

Nawet dla mniej świadomych umysłów stało się zrozumiałe, że ci nieliczni, którzy łączyli swe nadzieje z Austrją, jako jedynym państwem, w którym nasze prawa narodowe znalazły w pewnej mierze uznanie, przecenili jej samodzielność, nie dostrzegli tego, że zeszła ona do roli powolnego jedynie narzędzia polityki pruskiej.

Dziś, wobec ujawnionej woli Narodu Polskiego, który całą siłą swej duszy przeciw Niemcom stanął, wobec faktu, że po przeciwnej stronie, jako świadoma swych celów, samoistna siła, stoją jedynie Niemcy, wszystko zaś,

logne, et des pays annexés par la Prusse, mais aussi de la majorité de nos compatriotes des provinces autrichiennes.

Il est devenu clair, même pour les esprits moins avisés, que ces individus, peu nombreux d'ailleurs, qui ralliaient leurs espérances avec le sort de l'Autriche, comme état unique où nos droits nationaux étaient respectés dans une certaine mesure, ont suréstimé l'indépendance de celle-ci, et ils ne s'aperçurent point qu'elle était passée au rôle d'instrument passif de la politique prussienne.

Actuellement devant la volonté évidente de la nation polonaise qui se déclare avec toute intensité de son âme contre les Allemands, en face du fait que du côté contraire se tient l'Allemagne, comme force uniquement consciente et indépendente, et tous ceux qui luttent à côté d'elle ne sont que des instruments à éxécuter ses plans— tout secours bénévole porté aux Allemands doit être consideré comme crime envers la Pologne.

L'armée russe a franchi déjà les frontières des terres foncièrement polonaises, appartenant à l'Autriche, et il est imminent qu'elle entrera dans les territoires, polonais de toute ancienneté, qui sont sous domination prussienne.

En un moment pareil le grand devoir à remplir pour nos compatriotes est celui de prouver que leurs pensées et leurs sentiments sont fortement liés avec le reste de la Pologne. Ils doivent employer tous les moyens pour que l'ennemi ne puisse leur imposer l'apparence même d'une action contraire aux tendances de la Nation. Cette action serait une tentative quelconque contre l'armée russe, tentative que les Allemands s'efforceront de provoquer en différants lieux.

Compatriotes! Durant cent ans les frontières nous séparent auxquelles le cours des évenements n'a pas touchées: les fils de notre terre sont forcés à verser le sang de leurs frères, luttants dans les rangs des armées hostiles, Cette guerre grandiose, qui marque une ère nouvelle, supprime ces frontières, ouvre devant nous un avenir radieux de la réunion de la nation qui ne put être jamais divisé

co obok nich walczy, to tylko narzędzia ich planów — wszelka dobrowolna pomoc okazywana Niemcom i ich sojusznikom ze strony polskiej, musi być uważana za przestępstwo przeciwko Polsce.

Armja rosyjska wstąpiła już na rdzenną ziemię polską, należącą do Austrji, i oczekiwać należy jej wkroczenia do odwiecznych siedzib naszego Narodu, pozostających pod panowaniem pruskim.

W takiej chwili przed rodakami naszymi w tych ziemiach staje wielki obowiązek stwierdzenia, że ich myśli i uczucia są ściśle zespolone z resztą Polski. Wszystkich sił winni oni dołożyć, ażeby wróg nie narzucił im nawet pozorów czynu, przeciwnego dążeniom naszego Narodu. Takim czynem byłoby jakiekolwiek wystąpienie ludności przeciw armji rosyjskiej, wystąpienie, jakie Niemcy niezawodnie będą usiłowali na niejednym miejscu wywołać.

Rodacy! Od stu lat dzielą nas nietknięte przez kolej dziejów granice: synowie naszej ziemi zmuszeni są dziś do przelewania krwi bratniej, walcząc we wrogich sobie szeregach. Ta wielka, epokowa wojna granice te znosi, otwiera przed nami promienne jutro zjednoczenia Narodu, który w duchu swym nigdy podzielić się nie dał. Tę naszą jedność potwierdzimy dziś niezbicie, gdy postawa naszego Narodu zaświadczy, że Polacy we wszystkich dzielnicach swej wielkiej ojczyzny jedną myśl mają, jeden cel — zjednoczenie Polski i założenie podwalin swobodnego rozwoju Narodu.

Warszawa, 25 listopada 1914 r.

KOMITET NARODOWY POLSKI:

Zygmunt Balicki, Stefan Bądzyński, Stanisław Czekanowski, Seweryn Czetwertyński, Henryk Dembiński, Roman Dmowski, Ksiądz Marceli Godlewski, Jerzy Gościcki, Władysław Grabski, Jan Harusewicz, Wiktor Jaroński, Walenty Kamocki, Czesław Kar-

dans ses sentiments. Cette unité nous la confirmerons aujourd'hui irréfutablement, si la conduite de notre nation témoigne que les Polonais, dans toutes les provinces de leur grande patrie, n'ont qu'une pensée commune et un but commun—la réintegration de la Pologne, et le fondement de la base du libre développement national.

Varsovie, 25 novembre 1914.

COMITÉ NATIONAL POLONAIS:

*Sigismond Balicki, Etienne Bądzyński, Stanislas Czekanowski, Sévérin Czetwertyński, Henri Dembiński, Romain Dmowski, l'abbé Marcel Godlewski, Georges Gościcki, Ladislas Grabski, Jean Harusewicz, Victor Jaroński, Valentin Kamocki, Céslas Karpiński, Stanislas Leśniowski, Zdislas Lubomirski, Marius Lutosławski, Joseph Nakonieczny**, *François Nowodworski, Constantin Plater, Mathieu Radziwiłł, Jean Rudnicki, Jean Stecki***, *Ignace Szebeko, Sigismond Wielopolski, Joseph Wielowieyski, Stanislas Wojciechowski, Maurice Zamoyski.*

* † le 11 avril 1915.

** S'est retiré, comme le rapporte la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 129 du 20 mars 1915.

piński, Stanisław Leśniowski, Zdzisław Lubomirski, Marjan Lutosławski, Józef Nakonieczny), Franciszek Nowodworski, Konstanty Plater, Maciej Radziwiłł, Jan Rudnicki, Jan Stecki**), Ignacy Szebeko, Zygmunt Wielopolski, Józef Wielowieyski, Stanisław Wojciechowski, Maurycy Zamoyski.*

* † 11 kwietnia 1915 r.

** Wystąpił, jak donosi „Nowa Gazeta“ w Nr. 129 z dn. 20 marca 1915 r.

Protestation du parti populaire à l'occasion de la création du Comité National Polonais. *

Nous avons appris par la presse que 27 princes, comtes et autres sieurs de la démocratie-nationale et du parti de la politique positive ont organisé le 25 novembre un soit-disant Comité, surnommé National, qui publia dans sa déclaration, qu'il se croit constitué par toute la nation „chargé d'exprimer les tendances communes en idée et en action."

Attendu, que ce fut toujours la calamité de notre nation, qu'une poignée de princes, de comtes et de nobles se croyait uniquement résponsable de la politique nationale, et que cette poignée exprimait les tendances de première importance en idées et en action;

attendu, que la constitution politique et sociale de la nation doit être foncièrement et sincèrement démocratique, car elle seule peut assurer le large développement à notre vie nationale;

attendu, que les personnes, signées sous la déclaration du comité usurpateur, par leur activité antérieure ne présentent aucune garantie de conduire les affaires dans la voie, desirée par le peuple, —

les soussignés sont chargés de déclarer publiquement, au nom des paysans du parti populaire des différentes contrées de notre pays, que les paysans éclairés du parti populaire ne reconnaissent pas le droit au Comité de noblesse nationale-démocratique de prendre la parole au nom de toute la Nation Polonaise, et ne reconnaissent pas ce Comité usurpateur comme représentation nationale.

Thomas Nocznicki de Grójec, Antoine Pawlak de

* Réimprimée dans la „Nouvelle Gazette" („Nowa Gazeta") Nr. 582 du 13 décembre 1914.

Protest ludowców z powodu powstania Komitetu Narodowego Polskiego.*

Dowiedzieliśmy się z gazet, że 27 książąt, hrabiów i różnych panów narodowych-demokratów, albo ze stronnictwa realistów, w dn. 25 listopada utworzyło jakiś Komitet, nazwany Narodowym, który w odezwie swej ogłosił, iż uważa się za organizację ogólno-narodową, „wyrażającą ogólne dążenia Narodu w myśli i czynie."

Zważywszy, iż klęską Narodu naszego było zawsze to, iż garść tylko książąt, hrabiów i panów uważała się za politykę kraju odpowiedzialną i że garść taka wyrażała naczelne dążenia Narodu w myśli i czynie;

Zważywszy, iż polityczna i społeczna organizacja Narodu winna być nawskroś i szczerze demokratyczną, bo to tylko zapewni rozwój społecznego i narodowego życia naszego;

Zważywszy wreszcie, że osoby podpisane na odezwie samozwańczego komitetu, swą dotychczasową działalnością nie dają nam najmniejszej gwarancji, by sprawy narodowe poprowadzić mogły w duchu przez lud pożądanym, —

Chłopi-ludowcy z różnych okolic kraju polecili nam, niżej podpisanym, wypowiedzieć publicznie, że uświadomieni chłopi-ludowcy endecko-pańskiemu komitetowi nie przyznają prawa przemawiania w imieniu całego Narodu Polskiego i nie uznają tego samozwańczo utworzonego komitetu za przedstawicielstwo narodowe.

Tomasz Nocznicki z Grójeckiego, Antoni Pawlak z Grójeckiego, Jan Klimek z pod Góry Kalwarji, Szczepan Litwiński z pod Nałęczowa, Ludwik Wójcik, Michał Gwiazdowicz z Rawskiego, Jan Eljasz z Raw-

* Przedrukowany w „Nowej Gazecie" w Nr. 582 z 13 grudnia 1914 r.

Grójec, Jean Klimek de la Góra Kalwarja, Etienne Litwiński de Nałęczów, Louis Wójcik, Michel Gwiazdowicz de Rawa, Jean Eljasz de Rawa, Gaétan Sawczuk de la Podlachie, Witold Rabek de Garwolin, Pierre Palonka de Krasnystaw, Jean Mochniej de Krasnystaw, dr. Paul Jankowski de Lublin, Louis Ptaszyński de Łomża, Pierre Kaczyński de Łomża, Jean Tabor de Kielce, Vinceslas Grabski de Kalisz, Joseph Woźniak de Siedlce, François Stasiak de Kałuszyn, Vinceslas Kruszewski de Lublin, Maximilien Malinowski, Irène Kosmowska, Stanislas Osiecki de Varsovie.

skiego, Kajetan Sawczuk z Podlasia, Witold Rabek z Garwolińskiego, Piotr Palonka z Krasnostawskiego, Jan Mochniej z Krasnostawskiego, dr. Paweł Jankowski z Lublina, Ludwik Ptaszyński z Łomżyńskiego, Piotr Kaczyński z Łomżyńskiego, Jan Tabor z Kieleckiego, Wacław Grabski z Kaliskiego, Józef Woźniak z Siedleckiego, Franciszek Stasiak z Kałuszyna, Wacław Kruszewski z Lubelskiego, Maksymiljan Malinowski, Irena Kosmowska, Stanisław Osiecki z Warszawy.

Discours de Son Excellence le prince Engalitcheff, le nouveau général-gouverneur du Royaume de Pologne, tenu dans le château à Varsovie le 21 janvier 1915 aux autorités civiles du pays. *

Il plut à Sa Majesté l'Empereur de me nommer général-gouverneur de Varsovie. En ce moment l'énergie des autorités civiles doit être dirigée vers un but principal: d'assister l'action militaire de toutes nos forces, ne perdant pas de vue que la Russie lutte non seulement avec les armées ennemies, mais avec le germanisme en général qui prit assiette dans certaines localités limitrophes de notre pays.

Une assistance et une bienveillance toute spéciale du gouvernement sera la part de ceux, sans différence de religion et de nationalité, qui par leur activité patriotique à leurs postes contribueront à la cause fraternelle de la lutte contre l'ennemi.

Prenant soin de la population endommagée le gouvernement assigne 100 millions de roubles pour les avances, et prépare en même temps, sur une large échelle, les secours en vivre.

En vue d'exécution des Hautes indications, qui me furent données, les autorités civiles des départements du Royaume de Pologne doivent, tout en veillant à l'accomplissement stricte et inébranlable de droits et préscriptions existantes, se conformer dans leur application à l'esprit de l'Appel, publié par Son Altesse Impérial le Généralissime.

* Répété d'après le journal semi-officiel russe „Journal de Varsovie" („Warszawskij Dniewnik") dans le „Courrier du Matin" („Kurjer Poranny") Nr. 22 du 22 janvier 1915 dans le „Jour" („Dzień") Nr. 22 du 22 janvier 1915 etc.

Przemówienie nowomianowanego generał-gubernatora warszawskiego, księcia Engałyczewa, na Zamku w Warszawie, 21 stycznia 1915 r. do władz cywilnych kraju.*

Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszemu Panu podobało się zamianować mnie warszawskim generał-gubernatorem. Działalność władz cywilnych skierowana została obecnie do głównego celu: dopomagania ze wszystkich sił powodzeniu wielkiej wojnie ojczystej, biorąc pod uwagę, że Rosja walczy nietylko z armjami nieprzyjacielskiemi, lecz także z germanizmem, zagnieżdżonym w pewnych miejscowościach pasa granicznego.

Szczególnej przychylności i pomocy ze strony władzy rosyjskiej doznają ci wszyscy, bez różnicy narodowości i wyznania, którzy swą działalnością patrjotyczną na rozmaitych polach dopomogą wspólnej, bratniej sprawie walki z wrogiem.

W trosce o los ludności poszkodowanej rząd przeznacza 100 miljonów rubli na udzielanie pożyczek, a jednocześnie organizuje szeroką pomoc żywnościową.

Celem wykonania wskazań Najwyższych, mnie udzielonych, władzom cywilnym w Królestwie Polskim należy ściśle i sumiennie przestrzegać istniejących praw, a przy zastosowywaniu ich kierować się duchem Odezwy, ogłoszonej przez Jego Cesarską Wysokość Wodza Naczelnego.

* Przedrukowane według „Warszawskiego Dniewnika“ w „Kurjerze Porannym“ w Nr. 22 z 22 stycznia 1915 r., w „Dniu“ w Nr. 22 z 22 stycznia 1915 r. etc.

Déclaration de Victor Jaroński, député du département de Kielce, portée au nom du Cercle Polonais à la Douma le 9 février 1915. *

Dans le plein cours de cette guerre accablante, malgré les souffrances et les sacrifices, il ne faut penser ni parler que d'une chose: comment dégager toute énergie et toutes forces pour briser la puissance allemande, menaçante tous les Slaves. Cette attitude fut prise par le Cercle Polonais dans la séance historique de la Douma le 8 août de l'année dernière. Cette attitude fut adoptée par la société polonaise, et trouva expression dans son activité!

L'Appel du Généralissime, nous annonçant que l'un des objets de cette guerre c'était l'héritage radieux de nos pères et aieux: la réunion en un corps de toute la Nation Polonaise sous le sceptre du Monarque Russe, a groupé autour de cette idée tous les Polonais. Nous le savons bien que la solution de la question des rapports entre la Pologne et la Russie, en toute son étendue, n'est possible qu'après la fin de la guerre. Nous pouvons cependant espérer que le gouvernement tiendra compte envers les Polonais de l'esprit et de l'importance de l'Appel du Généralissime.

L'idéal élevé pour lequel lutte la Russie et les puissances alliées, l'idée de la délivrance des peuples nous donnera la fermeté d'âme qui fait attendre avec foi inébranlable le triomphe de la juste cause, défendue par la victorieuse armée russe.

* D'après le télégramme du „Courrier de Varsovie" („Kurjer Warszawski") Nr. 41 du 10 février 1915.

Deklaracja Wiktora Jarońskiego, posła ziemi Kieleckiej, złożona w imieniu Koła Polskiego w Dumie dn. 9 lutego 1915 r.*

W pełni rozwoju obecnej ciężkiej wojny, mimo wszelkie ofiary i cierpienia, należy myśleć i mówić wyłącznie o jednym: jak wytężyć całą energję i wszystkie siły, aby przełamać grożącą wszystkim Słowianom potęgę Niemiec. Takie stanowisko zajęło Koło Polskie na historycznym posiedzeniu Dumy państwowej z dn. 8-go sierpnia r. z. Na tymże stanowisku stanęło społeczeństwo polskie w czynie.

Odezwa Zwierzchniego Wodza Naczelnego, mówiąc nam, iż jednym z zadań wojny obecnej jest świetlana puścizna ojców i dziadów naszych: połączenie w jedną całość Narodu Polskiego pod berłem Monarchy Rosyjskiego, zjednoczyła około tej idei Polaków. Wiemy, że rozstrzygnięcie w całej pełni sprawy stosunku Polski do Rosji możliwe jest jedynie po zakończeniu wojny. Wszelako mamy prawo oczekiwać, że rząd względem Polaków będzie się istotnie kierował duchem i znaczeniem Odezwy Zwierzchniego Wodza Naczelnego.

Wielka idea, o którą walczy Rosja oraz sprzymierzone z nią mocarstwa, idea oswobodzenia narodów, da tę siłę duchową, która z całkowitą pewnością każe oczekiwać tryumfu bronionej przez zwycięską armję rosyjską słusznej sprawy.

* Według telegramu „Kurjera Warszawskiego“ w Nr. 41 z dn. 10 lutego 1915 r.

Décorations honorifiques. *

Le *„Journal de Varsovie“* („Warszawskij Dniewnik“) rapporte:

„Son Altesse Impériale le Généralissime, ayant appris l'enthousiasme patriotique de la société varsovienne, qui se manifesta par la fondation des hopitaux et les soins tendres, prodigés aux guerriers blessés et malades, daigna honorer la présidente et la vice-présidente du comité polonais de santé la marquise E. Wielopolska et la princesse F. Woroniecka—par des médailles d'argent de 3-me degré sur le ruban de S. Georges“.

* Réimpression du „Messager du Soir“ („Goniec Wieczorny“) Nr. 75 du 11 février 1915.

Wysokie zaszczyty.*

„*Warszawskij Dniewnik*“ pisze:

„Jego Cesarska Wysokość Zwierzchni Wódz Naczelny, dowiedziawszy się o nastroju patrjotycznym miejscowego społeczeństwa warszawskiego, który wyraził się w szerokiej organizacji lazaretów i w pełnej poświęcenia trosce o rannych i chorych wojownikach, raczył obdarzyć przewodniczącą i wiceprzewodniczącą sanitarnego komitetu dobroczynnego polskiego margrabinę E. Wielopolską i księżnę F. Woroniecką — medalami srebrnemi 3-go stopnia na wstęgach św. Jerzego“.

* Przedruk z „Gońca Wieczornego“ z Nr. 75 z dn. 11 lutego 1915 r.

Remboursement de la contribution. *

Le *„Journal de Varsovie“* („Warszawskij Dniewnik“) du 18 Février 1915 rapporte:

„Son Altesse Impériale le Généralissime, en reconnaissance de la conduite loyale de la population polonaise dans sa masse envers les armées russes, et la bienveillance des citadins de Kielce pour nos soldats, surtout dans les derniers temps, trouva possible, à titre de grâce exceptionnelle, de satisfaire aux démarches du Général-Gouverneur, et de faire rembourser les 105,000 rubles, perçus sur la ville de Kielce, vers la fin du mois de juillet (cal. ul.) 1914, comme amende pour les coups de feu, tirés sur nos troupes.“

* Réimpression de la „Nouvelle Gazette“ („Nowa Gazeta“) Nr. 74 du 8 février 1915.

Zwrot Kontrybucji. *

„Warszawskij Dniewnik" z 18 lutego 1915 r. donosi: „Jego Cesarska Wysokość Wódz Naczelny, biorąc pod uwagę stosunek lojalny do naszej armji ludności polskiej w ogólnej jej masie i życzliwość obywateli kieleckich do wojsk rosyjskich w ostatnim czasie w szczególności, uznał za możliwe, jako wyraz szczególnej łaski, zadosyćuczynić staraniu Warszawskiego Generał-Gubernatora co do zwrotu 105,000 rb., pobranych z miasta Kielc w końcu lipca (st. st.) 1914 r. z powodu ostrzeliwania wojsk naszych".

* Przedruk z „Nowej Gazety" z Nr. 74 z dnia 18 lutego 1915 r.

Réponse d'Edouard Grey. *

On publia dans l'organe du Parlement la réponse de E. Grey au membre de la Chambre des Communes Ting, qui demandait, si l'Appel du Généralissime russe, relativement à l'autonomie politique des provinces polonaises réunies, a été communiqué à la France et à l'Angleterre et s'il a été confirmé. La réponse fut suivante:

„L'Appel a été publié. Supposant que la question fut posée dans le but d'entendre la confirmation des sympathies du gouvernement anglais pour cet Appel, je puis assurer qu'il en est ainsi."

* D'après le télégramme de l'agence de Pétrograd, répété dans le „Jour" („Dzień") Nr. 64 du 5 mars 1915 et dans tous les journaux polonais.

Odpowiedź Edwarda Grey'a*.

W angielskim organie parlamentarnym ogłoszono odpowiedź E. Greya na zapytanie członka Izby gmin Tinga o tym, czy była zakomunikowana Francji i Anglji i czy była potwierdzona Odezwa rosyjskiego Zwierzchniego Wodza Naczelnego co do autonomji politycznej zjednoczonej Polski. Odpowiedź brzmi:

„Odezwę ogłoszono. Przypuszczając, że pytanie zadano w celu otrzymania potwierdzenia sympatji rządu angielskiego do tej Odezwy, mogę zapewnić, że tak jest istotnie".

* Według telegramu ajencji Petrogradzkiej, przedrukowanego w „Dniu" w Nr. 64 z dn. 5 marca 1915 r. i we wszystkich innych czasopismach polskich.

Octroi d'administration locale aux communes municipales du Royaume de Pologne. *

Dans le „Recueil des lois et des décrets" on publia, en vigueur de l'article 87 des Statuts organiques, le décret du Conseil des Ministres, muni de la Haute Approbation le 30 mars 1915, qui étend l'application du statut municipal du 11 (23) juin 1892 aux municipalités du Royaume de Pologne, avec annexe du Conseil des Ministres (§ XXIX du „Statut"), concernant la séparation du gouvernement de Chełm du Royaume de Pologne.

* Publié dans le journal officiel russe les „Nouvelles Officielles" („Prawitielstwiennyj Wiestnik") Nr. 66 du 4 avril 1915, et réimprimé dans la „Courrier de Varsovie" („Kurjer Warszawski"), Nr. 95 et 96 de 1915 et dans les autres journaux de Varsovie.

Nadanie
Królestwu Polskiemu
samorządu miejskiego. *

W „Zbiorze Praw i Rozporządzeń“ ogłoszono Najwyżej na zasadzie artykułu 87 Ustaw zasadniczych zatwierdzoną 30 marca 1915 r. uchwałę Rady Ministrów o rozciągnięciu mocy ustawy miejskiej z dn. 11 (23) czerwca 1892 r. na miasta gubernji Królestwa Polskiego, uzupełniwszy ją postanowieniem Rady Ministrów (§ XXIX „Ustawy“) o wyłączeniu z Królestwa Polskiego gubernji Chełmskiej.

* Opublikowane w czasopiśmie urzędowym rosyjskim „Prawitielstwiennyj Wiestnik“ w Nr. 66 z dnia 4 kwietnia 1915 roku i przedrukowane w „Kurjerze Warszawskim“ w Nr. 95 i 96 z 1915 r. oraz w wielu innych czasopismach polskich.

TABLE DES MATIÈRES.

TREŚĆ.

